

naukam.triada.in.ua

НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ

Громадське об'єднання «ВЕКТОР ПОШУКУ»

ЗБІРНИК СТАТЕЙ
учасників сорок п'ятої всеукраїнської
практично-пізнавальної конференції

"НАУКОВА ДУМКА СУЧАСНОСТІ І МАЙБУТНЬОГО"

Дніпро, 2021

ЗМІСТ

Галузь: «Педагогіка»

Косинська О.О., Максимова О.О. ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СИТУАЦІЯХ БУЛІНГУ **3**

Радова В.Ю., Тихонова І.Ю. FORMATION OF TECHNICAL COMPETENCE OF THE MARINE INDUSTRY FUTURE SPECIALISTS WHILE TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN DI NU «OMA» **8**

Галузь: «Хімічні науки»

Тарасенко О.І. ДОСЛІДЖЕННЯ 1-ФЕНІЛ-2-ПРОЛІДИН-1-ІЛ-ПЕНТАН-1-ОНУ (α -PVP) У СКЛАДІ СУМІШЕЙ ДЛЯ КУРІННЯ **12**

Галузь: «Педагогічні науки»

Тельпуховська Ю.М. МОВНА Й МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛЯ – ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ **18**

Галузь: «Всесвітня історія»

Дронів В.В. ІСТОРІЯ ТА ЗРОСТАННЯ ПОДОРОЖЕЙ, СТРУКТУРА ТУРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АВСТРАЛІЇ **23**

Галузь: «Економіка»

Мельник Ю.П. ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ З ІНОЗЕМНОЮ РЕЄСТРАЦІЄЮ **30**

Парфенюк П.М. ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ АВТОМОБІЛЬНИХ ШИН, ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ **36**

Галузь: «Освітні, педагогічні науки»

Ляшенко К.І. ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ **39**

Галузь: «Фармація»

Matsak Svitlana, Timanyuk Iryna OVERVIEW OF THE DIGITAL TRANSFORMATION OF THE RETAIL PHARMACEUTICAL BUSINESS **42**

Галузь: «Технічні науки»

Воінов О.П., Елькін Ю.Г. ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТВЕРДОГО ПАЛИВА В СИСТЕМАХ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ	46
---	-----------

Галузь: «Філологічні науки»

Шехавцова П.М., Біндас О.М. ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	50
---	-----------

Галузь: «Сільське господарство»

Шакула О.О., Новікова В.Є., Канаєва К.С. ШИПШИНА І ГАРБУЗ У ВОЛОГОМУ КОРМІ ДЛЯ СОБАК	53
---	-----------

Галузь: «Історія»

Чегринець С.В. ОБРАЗИ ВІСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРИ ХАРКОВА ТА ДОНЕЦЬКА У 1943-2020 рр.	57
---	-----------

Галузь: «Соціальні науки, психологія»

Смирнова О.В. ПОЛЯРИЗАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА: НОВІ ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ	63
--	-----------

Галузь: «Педагогіка»

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СИТУАЦІЯХ БУЛІНГУ

*Косинська Ольга Олександрівна,
студентка 21Мз-Дошк групи ННІ педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
науковий керівник: доцент Максимова О.О*

Актуальність теми. Актуальною на сьогодні є тема булінгу, який є тривожною тенденцією, особливо в сучасному молодіжному та дитячому середовищі. Іноземний термін «булінг» (bullying), походить від англ. bully – забіяка, хуліган, і незалежно від походження цього слова, мова йде не тільки про звичайне цькування, але й про психологічні та фізичні тортури, утиск, дискримінацію, пригноблення, свідоме жорстоке ставлення та агресивне переслідування. Фондом ООН Юнісеф у 2020 році було проведено дослідження, за результатами якого виявлено, що 67% дітей в нашій державі віком від 11 до 17 років стикалися з такою проблемою, як булінг, а жертвами цього явища стали близько 24% дітей, найбільше жахає те, що 48% з них, про такі випадки нікому не розповідали, і це тільки протягом трьох місяців досліджень. При цьому 44% дітей спостерігали знущання своїх однолітків, не реагуючи на такі факти, через страх піддатися аналогічному знущанню. Це не просто вражаючі цифри, а безліч покалічених дитячих доль. У науковому дискурсі різні аспекти безпечної та ризикованої поведінки дітей дошкільного віку висвітлено у працях Т. Алексеєнко, Р. Васильєвої, С.Гвоздій, О. Жабокрицької, Л. Карнаух, В. Купецькової, В. Латчука, Н. Лизь, Ю. Науменка, А. Попкова, Л. Сидорчук, Л. Сорокіної, Є. Чернишової та інших.

У наукових доробках вітчизняних та зарубіжних науковців розглядаються питання соціально-педагогічних умов формування навичок безпечної поведінки дітей дошкільного віку в ситуаціях булінгу (І.Василенко,Т.Вакулич, О.Горошко, А.Жичкіна, Р. Івакін, В. Кулакова, С. Коноплицький, О. Кущенко, Д. Матвієнко, Т. Наумова, Л. Найдьонова, І.Остапенко, В. Посохова,О. Пігузов, І.Романов, М.Раянов, Н.Сергєєва,В. Фатурова,А.Чистяков,І.Шевченко).

Мета статті: висвітлити сутність боулінгу, охарактеризувати його найпоширеніші види, типові прояви боулінгу, надати рекомендації запобігання цьому явищу.

Виклад основного матеріалу. В 2019 році в силу вступили норми закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», який визначає поняття булінгу - це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у фізичному, психологічному, сексуальному насильстві, економічному, у тому числі застосування засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно неповнолітньої чи

малолітньої особи або такою особою стосовно інших дітей, внаслідок чого була чи могла бути заподіяна шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого.

Найбільш типові ознаки булінгу:

- наявність сторін – булер (кривдник), жертва булінгу (потерпілий), а також спостерігачі;
- повторюваність (систематичність) такого діяння;
- наслідки у вигляді фізичної або/та психічної шкоди, страху, приниження, тривоги, спричинення соціальної ізоляції потерпілого або/та підпорядкування потерпілого інтересам кривдника.

Людину, яку вибрали жертвою, намагаються залякати, принизити, створити умови ізоляції від інших різноманітними способами.

Найпоширеніші види булінгу:

- психологічний(образливі рухи тіла, принизливі погляди, міміка обличчя, жести, поширення образливих чуток, ігнорування, ізоляція, жарти, погрози, маніпуляції або шантаж);
- фізичний(зачіпання, підніжки, штовхання, бійки, ляпаси, стусани, нанесення тілесних пошкоджень);
- економічний(крадіжки, вимагання грошей, знищення чи пошкодження одягу або інших особистих речей);
- кібербулінг (приниження за допомогою Інтернету, мобільних телефонів та інших електронних гаджетів).
- Сексуальний (образливі рухи тіла, жести, принизливі погляди, образи та прізвиська сексуального характеру, поширення образливих чуток, відеозйомки у переодягальнях, жарти, сексуальні погрози);

Найбільш вразливими до булінгу є діти зі зразковою поведінкою, сором'язливі, а також діти, які, в силу різних життєвих обставин, закриті для спілкування, «замкнуті в собі». Найчастіше діти піддаються цькуванню з боку однолітків за свої переконання, зовнішній вигляд, поведінку, а також через різні життєві обставини тощо.

Майже в кожному навчальному закладі періодично відбуваються ситуації, пов'язані з тим, що діти конфліктують, проявляють агресію один на одного. На відміну від епізодичних інцидентів, булінг (цькування) - це хронічний конфлікт, при якому існують стійкі ролі переслідувача і жертви. У таких випадках, має місце, навмисне, повторюється агресивна поведінка одних дітей щодо інших, у тому числі нерівність влади або сили. Іноді така нерівність може бути обумовлена розходженням у фізичній силі або дитина з більш високим статусом, може краще вчитися, мати більше друзів і соратників, мати більш багатих батьків, і т.д. Крім переслідувачів і жертви, майже завжди присутня велика група дітей - свідків того, що відбувається, які можуть приєднуватися (активно чи неактивно, через вчинки, посмішки, вагу) до тих, хто переслідує або до тих, кого переслідують. Можна систематизувати всі прояви

булінгу в дві великі категорії: 1-ша категорія - прояви, пов'язані переважно з активними формами приниження; 2-га категорія - прояви, пов'язані зі свідомою ізоляцією, винятком постраждалих з групи. Активні форми приниження в свою чергу включають фізичний булінг (умисні удари, поштовхи, побої, стусани, нанесення інших тілесних ушкоджень, дії, які мають сексуальний характер тощо) і психологічний булінг (погрози, словесні образи, залякування, переслідування). Часто це обзивання, образливе ім'я, поширення образливих чуток, ізоляція, образливі жести, вимагання (їжі, грошей, якихось інших речей, примус до крадіжок), дії з майном (грабіж, крадіжка, ховання особистих речей жертви). В даний час найбільш поширений, такий різновид психологічного цькування, як кібербулінг - приниження за допомогою Інтернету, мобільних телефонів, інших електронних пристроїв (пересилання загрозливих, образливих зображень або фотографій, поширення чуток, обзивання, та ін.). У ситуацію цькування включені не тільки жертви і булери (переслідувачі), але і інші навчаються. Кожен з учасників ситуації відчуває її вплив на собі, що в цілому істотно збільшує ризик суїцидальної поведінки дітей. Соціально-психологічні дослідження показують, що ні для кого з тих, хто стикається з ситуаціями цькування, це не проходить безслідно. Жертви булінгу в три рази частіше в порівнянні з однолітками страждають симптомами тривожних і депресивних розладів, апатією, головними болями, енурезом. Вони частіше роблять спроби суїциду, причому з суїцидальними думками і намірами тісніше пов'язана психологічна, словесна цькування. Жага помсти по відношенню до переслідувача може спонукати жертву булінгу на агресивні дії. Булери міцно засвоюють агресивний спосіб поведінки, нехтування суспільними правилами. В результаті у них часто відзначаються різні форми антисоціальної поведінки, включаючи бійки, крадіжки, вандалізм. Булери часто мають високі домагання на владу, хочуть зайняти більш високе положення в групі. При невдачах вони також схильні до депресії і аутоагресії. Серед дівчаток часто поширена поведінка «провокування жертви», коли чергується поведінка і переслідувача, і жертви. Такі дівчатка підліткового віку показують найвищий рівень схильності до суїцидальної поведінки.

Свідки цькування часто відчувають страх, безпорадність, сором за свою бездіяльність, а іноді відчувають бажання приєднатися до булера. Це веде до того, що у свідків знижується здатність до співчуття, вони звикають до своєї пасивності. В освітній організації зростає кількість мовчазної більшості, яка не виражає активно свою позицію, не реагує на події, пов'язані з насильством, і готові зустрітися з такою ж агресією на свою адресу. Вихователі та батьки, стикаючись з булінгом, часто відчувають свою безпорадність, некомпетентність і неефективність. Несприятливий психологічний клімат в дошкільному закладі негативно впливає на навчальний процес і успішність. Ті, що навчаються в групі, де існує проблема булінгу, не здатні співпрацювати і вирішувати навчальні завдання спільно. Серед учасників освітнього процесу існують установки, які, на перший погляд, сприймаються як звичайні і

цілком нешкідливі, але завдяки їм і «підтримується» булінг. Тому перше з чого починається робота по профілактиці булінгу - зміна установок всіх учасників освітніх відносин, які його виправдовують. Найчастіше, це такі міфи:

1. Цькування завжди буде, так як це природний прояв психологічних аспектів віку і особливостей спілкування дітей.

2. Цькування відбувається в будь-якій соціальній групі, так як, це частина групової динаміки і розподілу соціальних ролей.

3. Вихователю легко розібратися, хто в групі кривдник, а хто - жертва цькування і вжити відповідних заходів.

4. Є такі діти, яких обов'язково будуть цькувати, в якій би соціальній групі вони не опинилися, тому що вони «ненормальні».

5. У ситуації цькування задіяні тільки кривдник і жертва, значить проблеми тільки з ними.

6. З досвіду цькування, дитина отримує для себе певні уроки і набуває корисний їй життєвий досвід.

Загальний висновок, який мають зробити всі (батьки, педагоги, адміністрація, ті хто навчається) полягає в тому, що ситуація булінгу не є нормою, а викликає безліч негативних наслідків і потребує того, щоб на неї звертали увагу, припиняли і попереджали.

Головний спосіб виявлення цькування - це спостереження з боку педагогів і батьків за поведінкою вихованців. У дітей, які є жертвами цькування, можуть проявлятися такі особливості поведінки і психоемоційних станів - відстороненість від дорослих і інших дітей; - негативізм при обговоренні теми взаємин з однолітками; - агресивність до дорослих і дітей; - напруженість і страх при появі ровесників; - смуток, печаль і нестійкий настрій в закладах дошкільної освіти; - необґрунтована образливість і дратівливість. Важливо відзначити, що тільки поєднання декількох ознак, а також особливостей ставлення групи до дитини дозволяє діагностувати ситуацію цькування. Також сигналізувати дорослим про ситуації цькування можуть діти, які стали їх мимовільними свідками. Звичайно, максимальна інформація може бути також отримана в результаті щирої бесіди, проте наполегливо «катувати» питаннями про цькування дитину чи підлітка категорично не можна.

Висновки: Сьогодні, в процесі реформування системи освіти, проблеми цькування і насильства в дитячому середовищі дуже часто стають перешкодою для досягнення мети всебічного розвитку дитини. Допомога дорослих дуже потрібна дітям та молоді в будь-якому віці, особливо якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю.

Заклад освіти відіграє важливу роль у створенні умов для здобуття дошкільниками знань в безпечному освітньому середовищі, формуванні ставлень та навичок, які потрібні, щоб

запобігти та уникнути проявів насильства, безконфліктного спілкування, ненасильницької поведінки.

Вирішальна роль у протидії насильству і булінгу належить педагогам. Проте впоратися з цією проблемою вони можуть тільки завдяки системному підходу та підтримки керівництва садочка, батьків, представників місцевих органів влади та громадських організацій, а також із залученням та участі дітей.

Теоретичне значення таких дослідження полягає в тому, що розв'язати проблему насильства щодо дітей дошкільного віку можна тільки у разі спільної роботи педагогів, батьків і всіх дорослих, які так чи інакше причетні до виховання дітей. Метою роботи щодо нівелювання наслідків насильства є не заміна або усунення батьків, які не в змозі нести відповідальність за виховання своїх дітей, а допомога сім'ї у відновленні або формуванні здатності до названої діяльності.

Практичне значення таких досліджень полягає у розробці інструментарію діагностування поведінки дітей, батьків та фахівців мультидисциплінарної команди; навчально-методичного забезпечення (програма формування у дітей безпечної поведінки, програма підготовки фахівців мультидисциплінарної команди до формування у дітей безпечної поведінки, навчальні посібники, ресурси веб-сторінок) для просвітницької роботи з дітьми та батьками.

Список використаної літератури:

1. Андрєєнкова В.Л., Левченко К.Б., Лунченко Н.В., Матвійчук М. М.Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». - К.: - 2018. - 143 с.
2. Елжова, Н. В. Методическая копилка для педагогов дошкольного образовательного учреждения / Н.В. Елжова; Нац. проект "Образование". – 3-е изд. – Ростов н/Д : Феникс, 2017. – 251 с.
3. Запобігання та протидія насильству. Методичні рекомендації. - Київ. 2018.
4. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу у дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір». К. 2020
5. Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект. К. 2020

**FORMATION OF TECHNICAL COMPETENCE OF THE MARINE INDUSTRY FUTURE
SPECIALISTS WHILE TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN DI NU «ОМА»**

Радова Валерія Юріївна

здобувач 1 курсу Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»

Спеціалізація: 271.01 Навігація і управління морськими суднами

Україна м. Ізмаїл

Науковий керівник: Тихонова Ілона Юріївна

*старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту
Національного університету «Одеська морська академія»*

Україна м. Ізмаїл

Annotation. The purpose of our article is to analyze the technology of formation of technical competence of specialists in the maritime industry in teaching a foreign language in DI NU "OMA" and on this basis to highlight the structure of technical competence of future specialists in the maritime industry. This, in turn, necessitates recourse to the training programs of the training cycle, the formation of technical competencies of future specialists in the maritime industry, in particular in the process of specialized technical training.

Key words: technical competencies, information systems, future specialists, navigation charts, innovative experimental course, training cycle.

Actually, the profile disciplines include academic disciplines. However, given that all these disciplines are related to the study of English, which allows:

- use navigation charts and various navigation aids and manuals in English;
- understand the flow of meteorological information and understand the message about the safety of the vessel and its operational features;
- establish and maintain relations with other vessels and shore establishments;
- use the "Standard Maritime Navigation Dictionary".

Opening prospects for the formation of technical competence of future specialists in the maritime industry in the process of teaching technical disciplines becomes effective if the study of practical experience of maritime universities in the perspective of solving problematic professional situations past problems, bringing the study of professional and planned technical disciplines to professional activities. to study at DI NU "OMA".

The axiomatic approach indicates the inadequacy of solving the problem without a large-scale study and generalization along with domestic foreign experience, renewal and improvement of traditional

methods of forming technical competencies of future specialists in the maritime sector. An important plan to maintain a high level of training is the use of laboratory facilities that contain 25 specialized simulators and ISO 9001 quality management system of education, carried out at the institute.

Nevertheless, Ukraine has a comprehensive national system of training, retraining and advanced training of seafarers. Today it includes 26 higher education institutions and about 40 training centers. The main activities of higher maritime educational institutions are aimed at the initial training of maritime specialists of both officers and privates in accordance with the standards approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine, and the activities of training centers are aimed at additional training of ships , Ministry of Transport and Communications of Ukraine and shipowners "[1, p.14].

“The educational and professional program of bachelors provides simultaneous receipt of basic higher education in the specialty and qualification of bachelors. The specified program consists of educational disciplines of a professional direction and various types of practical preparation, and also includes separate disciplines of the educational and professional program of preparation of the bachelor. The normative term of study on the basis of basic general secondary education does not exceed four years, which gives the opportunity for professional activity as a navigator of small swimming. For junior specialists - these are the positions of shift assistants of the captain, pilot; captain, in the case of work on seagoing vessels with a gross tonnage of up to 500 registered tons. Working in junior team positions, they will improve their professional skills and further obtain a bachelor's degree in accordance with the Bologna Process.

In order to modernize the system of organization of the educational process, the institution highly appreciates the importance of bringing its educational activities closer to European standards of training cadets on the basis of a competency approach and taking into account the Law of Ukraine "On Higher Education" and the National Qualifications Framework. In particular, today the staff of the institution can share the experience of developing and implementing an innovative experimental course "Marine Resources Management" (2010), which was created with the active support and initiative of MarlowNavigation. An important achievement of this work is that this course was eventually introduced into the normative part of the industry standards of higher education in the field of training "Sea and river transport" [2].

Similar problems are being addressed at the Danube Institute of the Odessa Maritime Academy, where the training system has been fully adapted to the requirements of the 1978 Convention on the Training and Certification of Seafarers and Watchkeeping, as amended in 1995 (STCW 78/95). An important achievement of this educational institution is that all graduates receive a diploma of higher education and working diplomas and certificates that allow them to hold command positions on the ships of any shipping company in the world. That is, the high level of training in DI OU "OMA" meets the requirements of IMO. In addition to its high rating, the leading specialists representing faculties

and specialties ("Operation of ship power plants", "Navigation") actively cooperate with English colleagues. In recent years, in the educational activities of the Danube Institute, a special specific place is given to close partnership with maritime educational institutions, scientific and scientific-technical institutes, shipping and crewing companies of different maritime states. The main goal of the institution is to improve the quality of training of specialists in maritime specialties and bring its level to internationally recognized standards.

Regarding the continuity of the process of raising the level of foreign language competence, it should be noted that in 1998 the Ukrainian branch of IMarEST was established in OMA, on the basis of which the English Club was established. The educational and didactic environment opens up prospects for young professionals in improving professional language, awareness of the latest advances in science and technology, the use of technical journals, bulletins of the institute and other scientific and technical literature of recent years [3].

Therefore, in the development of the author's approaches and ways of the problem raised in the work, its personal partial decisions or proposals of individual scientists and practitioners are important. For example, the development of a model and pedagogical conditions for the formation of professional competence of future specialists in the maritime industry IV Sokol was carried out on the basis of systematic, personal and andragogical approaches, taking into account the structure of professional activities of future specialists in the maritime industry (at the levels of operation and management). scientists regarding the process of its formation. The technology of teaching cadets of professional disciplines is based on the problem approach as one of the types of activity, which involves the transformation of the content of the discipline into a system of educational tasks of professional orientation. Taking into account the basic requirements for educational tasks as an element of educational influence, the requirements for their application in the educational process are determined, which include the following:

- “not one separate educational task should be constructed, but a set of tasks, the selection of which should be aimed at mastering general methods of action, mastering patterns and algorithms for solving professional problems of a certain class;
- when designing a system of tasks should strive to ensure that they achieve not only short-term learning goals, but also distant;
- educational tasks should ensure the mastery of the system of actions necessary and sufficient for the successful implementation of educational and professional activities;
- the learning task should be designed so that the appropriate tools and methods of activity, the mastery of which is planned during the solution of the problem, act as a direct product of learning.

References

1. Bezlutskaya OP, Leshchenko AM "Management of marine resources" as a component of professional training of future naval officers // Problems of higher school: Bulletin of the Kherson State Maritime Academy. Kherson, 2014 № 1 (10). with. 80–84.
2. Babansky Yu.K. Teaching methods in a modern secondary school. Moscow: Enlightenment, 1985. 208 p.
3. Babishena MI Formation of professionally significant qualities of future ship officers in the process of studying social and humanitarian disciplines. - Manuscript: author's ref. dis. for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 - Theory and methods of vocational education. - Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil, 2015. 23 p.

Галузь: «Хімічні науки»

УДК 543.862/.862.34

ДОСЛІДЖЕННЯ 1-ФЕНІЛ-2-ПРОЛІДИН-1-ІЛ-ПЕНТАН-1-ОНУ (α -PVP)

У СКЛАДІ СУМІШЕЙ ДЛЯ КУРІННЯ

О. Тарасенко,

*к.т.н., судовий експерт сектору дослідження наркотичних засобів,
психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів відділу досліджень матеріалів, речовин
та виробів,*

Луганський НДЕКЦ МВС,

м. Рубіжне Луганської області

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9861-2256>

тел.: +380994046302,

email: tarasencom.ua@ukr.net

Анотація: у статті висвітлено можливість кількісної ідентифікації 1-феніл-2-піролідін-1-іл-пентан-1-ону (далі - α -PVP) у складі сумішей для куріння (спайсів та вейпів), запропоновано методику визначення. Для реалізації поставленої мети вжито комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Систематизовано теоретичні матеріали з проблеми що вирішується; визначено стан практичної опрацьованості питання; організаційно-експериментальними засобами у поєднанні з якісним аналізом і математичною обробкою отриманих даних підтверджено ефективність запропонованої методики. Достовірність результатів забезпечено використанням сучасних інструментальних фізико-хімічних, математичних та статистичних методів аналізу. Визначено склад сумішей для куріння з використанням фізико-хімічних методів дослідження. Вперше проказана можливість кількісної ідентифікації α -PVP у складі вейпів та спайсів із застосуванням газової хроматографії у поєднанні з мас-спектрометрією. Перевірено ефективність відомих методів дослідження α -PVP і зроблено внесок у майбутнє формування методики з дослідження компоненту в складі нарковмісних сумішей для куріння. Запропоновано загальні підходи щодо вибору схеми дослідження α -PVP.

Ключові слова: α -PVP; якісний аналіз; суміші для куріння; вейпи; спайси; хромато-мас-спектроскопія; газорідинна хроматографія, гліцерин; пропіленгліколь.

Зміст наукової роботи.

Суміші для куріння часто містять нікотин і синтетичні психотропні речовини, обіг яких на території нашої країни обмежений. Наразі в Україні спостерігається стрімке підвищення попиту

на курильні суміші типу спайсів (рослинної сировини, просоченої високоактивними хімічними реагентами), вейпів (рідких сумішей для куріння) тощо, які розповсюджують під виглядом ароматизаторів, прянощів та спецій через інтернет-магазини, різні служби доставки.

За короткий час через недосконалість законодавства вони стали доступні для роздрібної торгівлі приватними підприємствами, що різко позначилося на соціальній характеристиці контингенту споживачів [1].

Аналіз сумішей засвідчив, що основними їх компонентами є ароматизатори, нікотин, гліцерин і пропіленгліколь у різному співвідношенні. Рідина здебільшого складається з пропіленгліколю і гліцерину. Рослинна суміш – з носія, також просоченого рідким сорбентом. Є навіть спеціальні суміші для курців із непереносимістю того чи іншого інгредієнта. У їх складі зовсім немає пропіленгліколю чи гліцерину або їх мінімальна кількість. Суміші для куріння використовують, послуговуючись переважно так званими спайсами, вейпами айкосами тощо – спеціальними пристроями на кшталт звичайних електронних сигарет [2].

На перший погляд, зазначені основні компоненти особливої небезпеки не несуть. Проте дедалі частіше в сумішах для куріння, крім пропіленгліколю, гліцерину, з'являються заборонені засоби чи речовини. Наприклад, α -PVP (1-феніл-2-піролідин-1-іл-пентан-1-он) або його синтетичні аналоги. Головний зиск із розповсюдження таких продуктів у тому, що додавання α -PVP дуже вигідне для продавців, оскільки вартість цієї речовини на чорному ринку коштує всього копійки, а вистачить її на велику кількість дозованих одиниць.

Основна проблема полягає в тому, що достовірно ідентифікувати α -PVP чи його похідні у складі подібних сумішей вкрай важко через брак зразків для порівняння та даних про мас-спектри іонів у існуючих бібліотеках, зокрема в тих, що наявні у ДНДЕКЦ [3, 4].

Для вирішення цієї проблеми досліджено суміші для куріння невідомого складу та їх суміші з додаванням розчину α -PVP, стандартні зразки якого наявні у Луганському НДЕКЦ.

Методика дослідження. З метою попереднього визначення α -PVP у суміші проводився якісний хімічний аналіз. Брали краплину рідини (об'єкт 1). Для зручності та вивчення об'єктів у однакових умовах для твердої форми (об'єкт 2) проводили екстракцію етанолом: рослинну речовину із спайсу висушували, очищували розчином КОН, висушували та екстрагували етиловим 96%-вим спиртом (об'єкт 2). Отриманий екстракт упарювали за 70 °С до об'єму в кілька крапель. По краплі рідин (об'єкти 1, 2), що не містять та містять у складі PVP наносили на фільтрувальний папір, обприскували розчином роданіду кобальту та реактивом Манделіна.

Аналогічним чином робили підготовку об'єктів із додаванням до їх складу α -PVP (до рослинної суміші та рідини за однакових умов додавали по 1,0 мл метанольного розчину α -PVP з середньою концентрацією у 0,4777 мг/мл; суміш висушували, рідину гомогенізували).

У результаті в зразках об'єктів 1, 2 зміни кольору не відбулося. Натомість в зразках об'єктів 3, 4 спостерігали блакитне забарвлення, що свідчить про ймовірну наявність α -PVP.

Дослідження методом тонкошарової хроматографії проводили з метою якісного визначення у складі суміші α -PVP. По 5 мкл отриманих розчинів по краплі наносили на серію хроматографічних пластин «Sorbfil» ПТСХ-АФ-А-УФ (сорбент силікагель СТХ-1А; зерніння 10 мкм; товщина шару 110 мкм; єднальне силіказоль; індикатор УФ-254; тип підкладки А1). Як зразок порівняння використовували стандартний метанольний розчин PVP.

Попереднє дослідження показало, що найефективнішими є дві системи розчинників: I) гексан – хлороформ – ацетон (4:1:1); II) гексан – ацетон (4:1). По закінченні процесу хроматографування пластини були висушені за температури 70 °С та далі візуально оглянуті при природному освітленні (за довжини хвилі $\lambda = 550$ нм) й в ультрафіолетових променях кварцової лампи (за довжини хвилі $\lambda = 254$ нм). Після огляду виявлені зони хроматографічних пластин були обприскані розчином роданіду кобальту та реактивом Манделіна. Після їх обприскування розчином роданіду кобальту відбулася характерна зміна кольорів.

У результаті на хроматографічних пластинах (табл. №1,2) утворилася серія зон.

Таблиця №1

Результати дослідження у системі «метанол – 25% розчин аміаку (100:1,5)»

Компонент	Значення R_f		Колір зони (обробка розчином нінгідрину в ацетоні)
	зразок порівняння	екстракт об'єкта	
α -PVP	0,70	0,70	оранжевий

Таблиця №2

Результати дослідження у системі «циклогексан – толуол – діетиламін (75:70:10)»

Компонент	Значення R_f		Колір зони (обробка розчином роданіду кобальту)
	зразок порівняння	екстракт об'єкта	
α -PVP	0,81	0,81	блакитний

Як відомо, основними чинниками, що впливають на якість ідентифікації складових суміші, є максимальний збіг кольору та розташування забарвлених зон на хроматографічних пластинках з аналогічними показниками у зразках порівняння, виготовлених зі стандартних речовин, а також ділянок поглинання при огляді в ультрафіолетовому випромінюванні [5, 6].

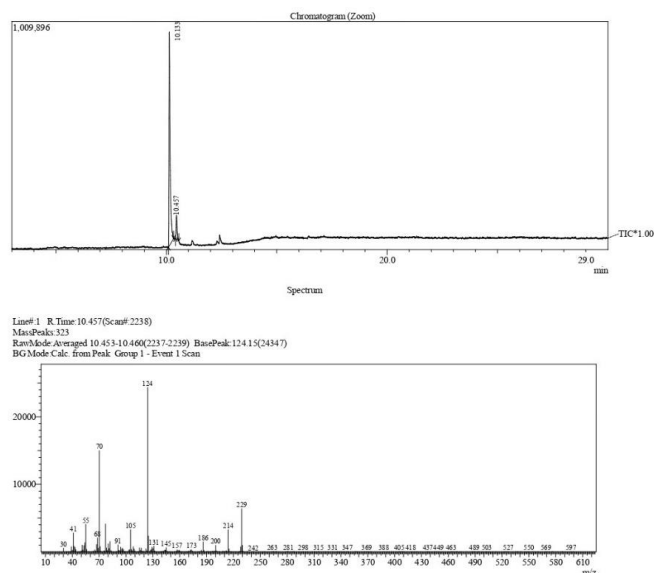
Таким чином, встановлено збіг R_f (хроматографічного коефіцієнта рухливості, що визначається як відношення відстані від лінії старту до центра зони об'єкта до значення відстані від лінії старту до лінії фронту розчинника) та кольору забарвлення хроматографічних зон об'єктів дослідження із розчинами зразків порівняння (метанольний розчин α -PVP).

Отже, екстракти об'єктів 3,4 дійсно містять α -PVP (1-феніл-2-піролідин-1-іл-пентан-1-он) – особливо небезпечну психотропну речовину, обіг якої заборонено.

Дослідження хромато-мас-спектрометричним методом. Для встановлення α -PVP в об'єктах дослідження подальше якісне визначення проводили методом газової хроматографії з мас-селективним детектуванням [7].

Для цього до частини екстрактів додавали по 5 мл метанолу, перемішували. Розчини аналізували на хроматографі з мас-селективним детектором Shimadzu GCMS-QP2020 NX EI.

В результаті дослідження встановлено, що в об'єктах 3, 4 виявлений α -PVP (мал. 1).

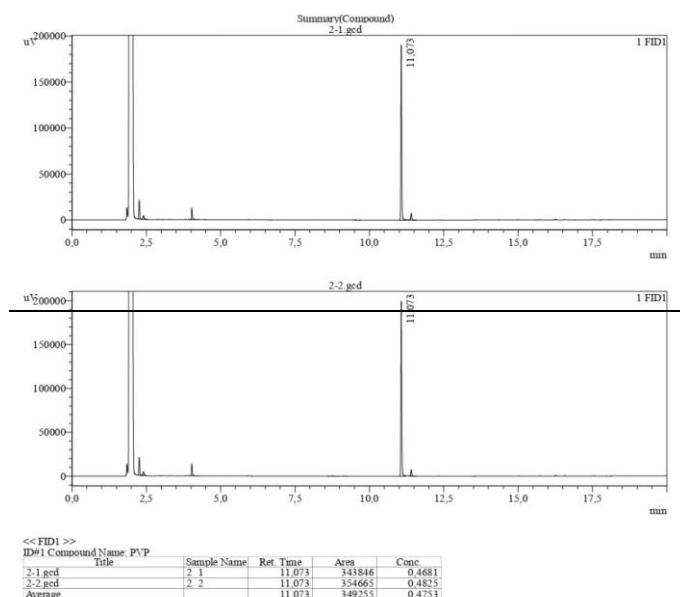

Мал. 1 GC-MS -спектр α -PVP у об'єктах 3, 4

З метою кількісного визначення α -PVP застосовували метод газової хроматографії.

До речовини об'єкта об'ємом 0,1 мл і до речовини (паралельний дослід) об'ємом 0,1 мл додавали по 5 мл суміші «хлороформ-діетиламін» (10:1). Після розшарування шари відокремлювали, екстракти об'єднували, аналізували на хроматографі Shimadzu GC-2010 Plus.

У результаті дослідження встановлено, що у складі об'єктів 3, 4 дійсно міститься α -PVP у концентрації 0,4562 мг/мл (мал. 2).

Мал. 2. Результати дослідження методом газової хроматографії

Для визначення концентрації α -PVP аліквоти отриманих екстрактів двічі аналізували на хроматографі програмою «LabSolution» методом абсолютного калібрування (табл. №3).

Таблиця №3

Результати газохроматографічного дослідження

Об'єкт	Час утримання, хв	Площа піка	Концентрація, мг/мл
3	11,073	343846	0,4681
4	11,073	354665	0,4825

Як видно з даних таблиці №3 значення концентрації α -PVP у екстрактах об'єктів 3, 4 наближається до значення вихідної концентрації (табл. №4). Масу α -PVP в об'єктах 3, 4 пропонується розраховувати за формулою:

$$X = C \cdot V / 1000 \quad - 1$$

де: C – концентрація α -PVP за калібрувальним графіком, мг/мл;

V – об'єм екстрагента, мл.

Таблиця №4

Результати розрахунків селективності визначення α -PVP

Номер об'єкта	Концентрація поч., мг/мл	Концентрація кін., мг/мл	Селективність, %
3	0,4715	0,4681	99,28
4	0,4839	0,4825	99,74
Сер. показники	0,4777	0,4753	99,50

В результаті встановлена можливість кількісного визначення α -PVP у складі сумішей для куріння із селективністю 99,5 % (незалежно від того тверда чи рідка форма суміші).

Висновки. Визначено склад сумішей для куріння типу спайс та вейп. Показана можливість кількісної ідентифікації в складі цих сумішей α -PVP з використанням різних інструментальних методів (методом тонкошарової, газової хроматографії, мас-спектрометрії).

На конкретних прикладах перевірено ефективність чинної методики дослідження α -PVP. Зроблено внесок у майбутнє складання методики з дослідження складу сумішей для куріння, що містять наркотичні та психотропні речовини.

Завдяки можливості ідентифікації у складі сумішей для куріння з'являється можливість швидкої діагностики наявності α -PVP в організмі людини, а відтак – перспектива ефективної допомоги особам, які вживають суміші для куріння, на випадок їх передозування шкідливими складовими чи токсичного отруєння.

Література:

1. Балакірєва, О.М., Павлова, Д.М., Нгуєн, Н-М. К., Левцун, О.Г., Пивоварова, Н.П., Сакович, О.Т., & Флярковська, О.В. (2019). Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні: за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD». Київ: Обнова компані. 214 с.
2. Кочеткова, С.К., Дурунча, Н.А., Пережогина, Т.А., & Остапченко, И.М. (2017). Исследование жидкостей для электронных систем доставки никотина. Международный научно-исследовательский журнал, 4 (58), ч. 4, 54–57.
DOI: 10.23670/IRJ.2017.58.103.
3. Kolesnikova, T.O., Khatsko, S.L., Demin, K.A., Shevyrin, V.A., & Kalueff, A.V. (2019). DARK Classics in Chemical Neuroscience: α -Pyrrolidinovalerophenone ("Flakka"). ACS chemical neuroscience, 10 (1), 168–174.
DOI: <https://doi.org/10.1021/acchemneuro.8b00525>.
4. Левченко, О.Е., Курділь, Н.В., & Луценко, О.Г. (2016). Феномен спайс: суміші для паління або нова хімічна зброя [The phenomenon of spice: smoking blends or a new chemical weapons]. Медицина невідкладних станів, 2 (73), 94–99. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Medns_2016_2_12.
5. Логан, Баррі К. (13 вересня 2013). SOFT Designer Drug Committee Monographs: Alpha-PVP. Society of Forensic Toxicologists.
6. Sykutera M, Cychowska M, Bloch-Boguslawska E (Травень 2015). A Fatal Case of Pentedrone and α -Pyrrolidinovalerophenone Poisoning. Journal of Analytical Toxicology 39 (4): 324–9. PMID 25737339.
DOI: 10.1093/jat/bkv011.
7. Gannon BM, Galindo KI, Mesmin MP, Sulima A, Rice KC, Collins GT (Травень 2018). Relative reinforcing effects of second-generation synthetic cathinones: Acquisition of self-administration and fixed ratio dose-response curves in rats. Neuropharmacology 134 (Pt A): 28–35. PMC 5809320. PMID 28811192.
DOI: 10.1016/j.neuropharm.2017.08.018.

Галузь: «Педагогічні науки»

МОВНА Й МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНЦІЯ ВЧИТЕЛЯ – ЗАПОРУКА ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ

*Тельпуховська Юлія Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент.
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди.
Україна, місто Харків*

***Анотація.** Ідеться про необхідність спеціальної якісної мовної та мовленнєвої підготовки майбутніх учителів, передусім, учителів початкових класів, щодо формування в них нормативного професійного мовлення, яким вони будуть послуговуватися в професійній діяльності впродовж щоденного спілкування з учнями на уроках. Мовлення вчителя має бути зразком, який будуть наслідувати учні.*

***Ключові слова:** культура мовлення, правильність мовлення, професійне мовлення вчителя, мовні норми.*

Зміст наукової роботи

Проблема підвищення культури мовлення є актуальною не тільки для нашої країни, але й для всього світу. Мова є унікальним явищем за своєю специфікою й соціальною значущістю. Вона – засіб спілкування, джерело духовної культури народу. Завдяки мові зберігаються, засвоюються й передаються знання.

Особливо важливою є ця проблема для освіти. Те, як відбувається навчання української мови й культури українського мовлення в освітніх закладах усіх типів, має вирішальний вплив на реальну грамотність населення та культуру мовлення суспільства в цілому. Саме через це українська мова як навчальний предмет виділяється серед інших предметів.

Якість і рівень сформованості в людини мовної та мовленнєвої грамотності характеризуються такими показниками: оволодіння людиною знаннями основ науки про мову, її ролі в житті людини й суспільства; засвоєння нею комплексу лінгвістичних понять; наявність уявлення про те, як рідна мова влаштована, що та як у ній змінюється і т.п.; наявність у людини вміння і навичок використання мови в процесі спілкування, обізнаність у нормах української літературної мови на всіх рівнях й уміння їх дотримуватися, вільне володіння письмовим та усним мовленням та ін.

Розв'язання цієї проблеми в сфері освіти набуває особливої значущості й вирішується за рахунок підготовки вчителя, оскільки найважливішим, визначальним показником загальної і професійної культури особистості, професійної компетентності майбутнього педагога є ставлення до рідної мови, знання української мови як мови викладання, а також професійне володіння українським мовленням. Мовна культура вчителя повинна розвиватися випереджаючими темпами в порівнянні з рівнем інших членів соціуму, оскільки вчитель - це людина, яка формує майбутнє.

У сучасному динамічному суспільстві, в умовах корінних змін української освіти проблема підготовки висококваліфікованих фахівців для школи набуває особливої актуальності. Тільки вчитель з широкою й глибокою професійною підготовкою може розв'язувати освітні та виховні завдання, що постають перед школою в умовах її реформування.

У системі шкільного навчання важлива роль належить учителю початкових класів. Від його знань, кругозору, педагогічної майстерності багато в чому залежить подальша доля дитини, його ставлення до навчання, життєва позиція. Це зобов'язує вчителя початкових класів однаковою мірою володіти всіма шкільними предметами початкового навчання, методикою їх викладання, а також мовою їх викладання.

Українська мова є не тільки головним навчальним предметом в початковій школі, а й мовою навчання. Прекрасне знання мови й володіння мовленням дозволяє вчителю вирішувати завдання навчання й виховання учнів, пояснювати явища й факти не тільки сучасної української мови, а й усіх предметів, що викладаються в початковій школі, визначає успіх з усіх навчальних дисциплін, служить основою пізнання, освіти, розвитку.

Мовленнєва підготовка вчителя особливо важлива для початкової школи ще й тому, що саме в ній закладається фундамент для подальшого формування та розвитку мовної культури учнів. Це найбільш відповідальний період навчання, коли відбувається засвоєння норм рідної мови, і від того, як учитель володіє українською літературною мовою, багато в чому буде залежати рівень мовної культури його учнів, оскільки мовлення педагога - зразок, який діти, постійно чуючи, будуть засвоювати й відтворювати.

Специфіка професійної діяльності вчителя початкових класів вимагає наявності в нього високого рівня мовної компетенції, яка, в першу чергу, виявляється у сформованості професійного мовлення. Вчитель повинен володіти мовою такою мірою, щоб на високому професійному рівні викладати цілу низку навчальних предметів, кожен з яких має свою систему понять, образів, особливостей розкриття фактів, що вивчаються. Оскільки в дітей молодшого шкільного віку ще недостатньо розвинена мовленнєва діяльність, особливо такі її види, як читання й письмо, а також несформований активний словник, учительське мовлення є джерелом для розвитку мовленнєвої діяльності на рецептивно-імітаційному рівні, а також на репродуктивному завдяки прийому наслідування. Таким чином, мовлення вчителя для

молодших школярів є складовою частиною їхньої мовленнєвої діяльності, змістом навчання й тому повинно бути правильним, бездоганим, взірцевим.

Разом із тим викликає занепокоєння відсутність повноцінного комплексу важливих компонентів, що відповідають за успішність професійної діяльності вчителів. Результати досліджень вчених і практика свідчать, що випускники педагогічних вишів і навіть учителі, що працюють з дітьми, не мають необхідного рівня сформованості мовної й мовленнєвої грамотності. Їхнє мовлення збіднене, часто не відповідає мовним нормам, містить багато мовленнєвих огріхів, у ньому трапляються трафаретні, штамповані фрази та кальки, а також інтерферентні помилки, викликані впливом російської мови.

Особливості мовної ситуації в певних регіонах України, вплив російської мови, яка залишається мовою спілкування в побуті, вимагають обов'язкової наявності в учителів початкових класів білінгвістичного мислення. Це зумовлює специфіку професійної мовної підготовки студентів у цих регіонах.

Нами були визначені складові частини мовної компетенції учителя початкових класів, які забезпечують необхідний рівень володіння українською мовою як мовою викладання в умовах впливу російської мови. До них ми віднесли:

- 1) володіння системою мови, тобто знання особливостей фонетичної, орфоепічної, лексичної, словотворчої, граматичної та правописної систем, опанування лінгвістичних понять, фактів і закономірностей, які забезпечують необхідний обсяг знань з української мови, що є основою для формування правильного уявлення про її структуру та забезпечує нормативність мовлення;
- 2) сформованість активного словника, обов'язкового для вчителя початкової школи та необхідного для проведення уроків;
- 3) вільне оперування професійною лексику — термінологією тих навчальних предметів, основи яких викладаються в початковій школі, а також уміння будувати висловлювання наукового стилю в різних ситуаціях професійного спілкування;
- 4) стилістична вправність мовлення, яка передбачає мовленнєве забезпечення кожної з ситуацій, до яких потрапляє вчитель у своїй професійній діяльності: навчальній, виховній, офіційній, побутовій, ситуації спілкування зі своїми колегами, батьками учнів тощо. Це диктує необхідність майстерно змінювати характер мовлення залежно від умов спілкування, уміння пристосовувати його до конкретної мовленнєвої ситуації, користуватися мовними засобами, властивими й науковому, й публіцистичному, й художньому, й розмовному стилям;
- 5) уміння здійснювати контроль власного й чужого мовлення щодо виявлення в ньому граматичних, лексичних, орфоепічних, орфографічних і стилістичних помилок, у тому числі інтерферентних, а також уміння прогнозувати місця можливого виникнення помилок з метою їхнього попередження;

6) сформованість автономного білінгвізму й білінгвістичного мислення;

7) наявність розвиненого чуття мови й міжмовного чуття; здатність користуватися мовами, що функціонують на території проживання, та на елементарному рівні сприймати інші мови, які спеціально не вивчалися;

8) уміння організувати спеціальну методичну роботу з учнями щодо формування в них норм літературного українського мовлення в урочній, позаурочній, гуртковій роботі;

9) сформованість професійного вчительського мовлення, а саме набору конструкцій, які вчитель початкових класів використовує щоденно на кожному уроці протягом чотирьох років перебування дітей у школі, забезпечуючи навчальну діяльність і виховання школярів.

Розгляньмо детальніше останню складову, яку слід вважати чи не найважливішою вимогою до професійної компетенції майбутнього вчителя будь-якої спеціалізації.

Так, є певні слова й конструкції, які на уроках будь-якого циклу – літературно-лінгвістичного, математично-природничого тощо – учитель використовує постійно, кожного дня, на кожному уроці. Результатом неправильного вживання таких фраз, недотримання ним орфоепічних, лексичних, граматичних норм є стійкі помилки, які закарбовуються в пам'яті учнів.

Наприклад, якщо учитель постійно вимовляє певні слова, порушуючи акцентологічні норми, в учнів формується стійкий неправильний звуковий образ цих слів. Їх школярі будуть відтворювати, також неправильно наголошуючи, наслідуючи вчителя. Наведемо декілька таких часто вживаних слів, потенційно небезпечних з боку їх наголошення: «чергови'й», «нові'й», «завда'ння», «запита'ння», «озна'ка», «вимо'га», «у ві'рші», «вимо'ва», «вира'зно», «зру'чний», «заверши'ти», «помилки'», «котри'й», «прошу'», «сере'дина», «навести' приклад», числівники «одина'дцять», «чотирна'дцять», «сімдеся'т», «вісімдеся'т» та інші.

Закріплені вади вимови важко викоринити, оскільки, як вважають методисти, помилки набагато важче виправляти, ніж попереджати, і потрібна спеціальна наполеглива робота, щоб подолати неправильно сформовану навичку. Невипадковими є приклади численних порушень норм мовлення, у тому числі наголошення слів, публічними, часто освіченими, людьми: «прийняли закон у другому *чи'танні*», «перед урядом стоять *слідуючі завдання'*», «у *листо'наді*» та ін.

Постійне щоурочне використання кличної форми іменників на позначення імен учнів під час звертання до них за умови постійного правильного вживання на уроках може започаткувати формування стійкої мовленнєвої навички: «Олю, відповідай», «Сергійку, підійди, будь ласка, до мене» та ін. Однак, на жаль, багато вчителів ігнорують цю мовну норму й не демонструють учням зразок правильного звертання на ім'я по-українськи.

Кожного уроку учні чують від учителя фрази: «Розгорніть (неправильно «*відкрийте*») зошити», «загорніть (неправильно «*закрийте*») підручники», «на наступному (неправильно «*на*

слідуючому») уроці», «твоя відповідь правильна» (неправильно «вірна»), «ставити (неправильно «задавати») питання», «допустити (неправильно «припустити») помилку», «це виняток» (неправильно «виключення»), «зробити оголошення» (неправильно «об'яву»), «підбити (неправильно «підвести») підсумок уроку» та багато інших. І якщо вчитель, не володіючи нормами вживання цих і подібних конструкцій, постійно продукує їх з помилками, то своїм мовленням не навчає, а навпаки, негативно впливає на процес становлення мовлення учнів і сприяє стійким помилкам.

Мовлення вчителя повинно бути бездоганим щодо вживання термінології усіх навчальних предметів, основи яких засвоюють учні в початкових класах: «знак оклику» (неправильно «окличний знак»), «розбір слова за будовою» (неправильно «за складом»), «розв'яжіть рівняння» (неправильно «вирішіть»), «обчисліть зручним способом» (неправильно «вчисліть»), «листяні дерева» (неправильно «листвені»), «свійські тварини» (неправильно «домашні»), «біле латаття» (неправильно «біла кувшинка»).

Узагальнюючи вищесказане, вважаємо: мовна й мовленнєва компетенції вчителя є запорукою успішного формування нормативного мовлення учнів. Крім надання дисциплінам лінгвістичного циклу пріоритетного статусу серед інших предметів навчального плану, також варто на всіх факультетах підготовки вчителів, а передусім на факультетах, де готують майбутніх учителів початкових класів, запровадити обов'язковий курс «Культура мовлення вчителя». Окрім розкриття й формування загальновідомих вимог до мовлення вчителя, таких, як зрозумілість, точність, виразність, чистота, багатство й різноманітність, у процесі проведення цього курсу слід робити акцент на формуванні фонетичної, орфоепічної, лексичної та граматичної правильності мовлення.

Література:

1. Бабич Н.Д. Навчи мене, вчителю, розмовляти. – К.: Знання, 1992.
2. Береза Т. Гарна мова – одним словом. Словник вишуканої української мови. – Львів: Априорі, 2015.

Галузь: «Всесвітня історія»

ІСТОРІЯ ТА ЗРОСТАННЯ ПОДОРОЖЕЙ, СТРУКТУРА ТУРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АВСТРАЛІЇ

Дронів Вікторія Вікторівна

магістр міжнародних економічних відносин,

в.о. молодшого наукового співробітника

Державна установа «Інститут всесвітньої історії» НАН України

Україна, м. Київ

Анотація. В даній статті досліджується перспективи розвитку туризму в Австралії скеровані на підтримку зрівноваженого розвитку території. У першу чергу це збереження природної та історико-культурної спадщини з одночасним підвищенням її популярності серед туристів, модернізація існуючої і створення нової туристичної інфраструктури, використання найкращого світового досвіду у впровадженні туристичних продуктів і підвищення якості обслуговування туристів. Приділяється увага інноваційним та інвестиційним проектам у галузі туризму.

Ключові слова: Туризм, подорож, подорожі в Австралії, туристичні організації, туристична галузь.

Abstract. This article examines the prospects for tourism development in Australia aimed at supporting the balanced development of the territory. First of all, it is the preservation of natural and historical and cultural heritage while increasing its popularity among tourists, modernization of existing and creation of new tourist infrastructure, use of the best world experience in implementing tourist products and improving the quality of tourist services. Much attention is paid to innovation and investment projects in the field of tourism.

Key words: Tourism, travel, travels in Australia, tourist organizations, tourist branch.

Мета представленого дослідження – комплексний аналіз туристичного ринку Австралії як одного з міжнародних ринків з високо інтенсивним розвитком.

При цьому вирішувались наступні завдання:

- 1) вивчення сучасного стану розвитку індустрії туризму Австралії та її основних складових (інфраструктури, транспортного забезпечення);
- 2) аналіз головних ринкових продуктів та їхнього організаційно-інформаційного забезпечення;

3) оцінка державних програм з підтримки суб'єктів туристичної галузі. Туризм є найбільшим і найшвидше зростаючим сектором економіки у світі.

Подорожі та туризм, як внутрішні, так і міжнародні, швидко розвиваються як в Австралії, так і в багатьох зарубіжних країнах. Основною частиною подорожей є транспорт, але туризм включає в себе, крім того, розміщення і інші об'єкти та визначні пам'ятки, що надаються в результаті таких подорожей, тобто він пов'язаний з діяльністю туристів.

Туристична індустрія може розглядатися як індустрія послуг, як «та частина національної економіки, яка обслуговує мандрівника, який відвідує місця за межами населеного пункту, де він живе або працює». Це різноманітна група, що охоплює велику різноманітність ремесел і галузей, які забезпечують потреби мандрівників в якості своєї загальної функції.

У зв'язку з труднощами виділення послуг, що надаються туристам, і їх співвідношення з подорожами, лише нещодавно (принаймні, в Австралії) були зроблені спроби розглядати подорожі і туризм в цілому. Відсутність відповідних статистичних даних, складність економічних операцій, які необхідно враховувати, і запізніле визнання зростаючої важливості цієї сфери відображені в мізерній літературі, яка є в наявності.

Відсутність загальних визначень в галузі міжнародного туризму протягом багатьох років викликає заклопотаність національних і міжнародних організацій, зокрема тих, хто займається дослідницькою роботою, що включає порівняльні дослідження. Однак міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд, Статистична комісія ООН і Міжнародний союз організацій за офіційними поїздками, працюють над прийняттям стандартних термінів. На першій Конференції Організації Об'єднаних Націй з міжнародних подорожей і туризму, що відбулася в Римі в серпні-вересні 1963 р., було запропоновано, щоб в статистичних цілях термін «відвідувач» застосовувався до будь-якої особи, яка відвідує країну, відмінну від тієї, в якій вона постійно проживає, по будь-якої причині, окрім як у зв'язку з професією, оплачуваною зсередини відвідуваної країни. Це визначення охоплювало б туристів, тобто тимчасових відвідувачів, що залишаються в відвідуваній країні щонайменше на добу, мета поїздки яких може бути класифікована яка відноситься до дозвілля (тобто відпочинок, відпустку або з причин, пов'язаних зі здоров'ям, навчанням, релігією чи спортом), у справах або по сімейними обставинами, для відрядження або зустрічі; і екскурсантів, тобто тимчасових відвідувачів, що залишаються у відвідуваній країні менш ніж на добу (включаючи мандрівників, що здійснюють круїзи). Було також запропоновано не включати в статистику осіб, що здійснюють поїздки, які в правовому сенсі не в'їжджають в країну (осіб, здійснюють авіаперельоти, які не покидають транзитну зону аеропорту, і аналогічні випадки). Статистична комісія Організації Об'єднаних Націй на своїй сесії 1965 р. не прийняла це визначення в якості рекомендації країнам-членам і запропонувала провести додаткові дослідження. Хоча римські визначення можуть бути

незадовільними для міжнародних статистичних цілей, вони служать для широкого позначення таких термінів, як «відвідувач», «турист» і «екскурсант» [1].

Для цілей цієї статті вітчизняний турист аналогічним чином визначається як будь-яка особа, подорожуюча по Австралії і відсутня в своєму звичайному місці проживання протягом 24 годин або більше; проводиться відмінність між штатними туристами (проживають щонайменше 24 години в іншому штаті) і внутрішньо штатними туристами. Це визначення понять «турист» і «відвідувач» ширше, ніж загальноприйняте тлумачення поняття «турист» як особи, що подорожує заради задоволення або відпочинку.

Фраза «туристична індустрія» зазвичай використовується в Австралії для опису діяльності всіх установ, що надають товари та послуги людині, що подорожує далеко від дому.

Термін «туристичне підприємство», який визначається як весь спектр матеріальних і нематеріальних чинників, які приваблюють туристів або обслуговують їх, використовується, зокрема, при вивченні розвитку і просування подорожей. Хоча цей термін корисний для позначення широкого спектру об'єктів (транспорт, проживання, ресторани, магазини), пам'яток (мальовничі, рекреаційні, історичні, культурні), і таких нематеріальних факторів, як клімат, організовані програми, що дозволяють людям зустрічатися з людьми, ділові можливості та т.п., які все впливають на відвідувача, поняття, яке виражає цей термін, не піддається виміру і, таким чином, має обмежене застосування в практичних дослідженнях.

Визначення «місце призначення» означає місцевість, що володіє певними характеристиками, достатніми самі по собі для залучення мандрівників [1].

Історія подорожей і туризму в Австралії з колоніальних часів була більш природньою для австралійців, ніж для людей, давно укорінених в одному місці. Імігранти, одного разу відірвавшись від будинку, схильні деякий час продовжувати в пошуках багатства або безпеки або, осівши, повернутися в старі країни, щоб відвідати своїх родичів і освіжити старі спогади. Відкриття нових земель, створення промислових підприємств і міст в посушливих районах, а також подальше розсіювання людей по Австралії створили звичку мобільності і підприємливості, яка спонукала австралійців зіткнутися з труднощами, пов'язаними з ранніми подорожами на автобусах, конях або кораблях. Незважаючи на це, повільні і незручні способи пересування і величезні відстані, що розділяють австралійські міста, як правило, обмежували поїздки основними видами транспорту для цілей торгівлі, заняття або облаштування на новому місці. З появою залізничного транспорту ситуація дещо змінилася.

Початковий акцент в туризмі з метою отримання задоволення був зроблений в першу чергу на поїздках на курорти, розташовані поруч з основними населеними пунктами. До них відносяться Блакитні гори в Новому Південному Уельсі, а також гірські і прибережні курорти, розташовані недалеко від Мельбурна і інших великих міст. Існуючі залізничні служби, що випромінюють з цих міст, разом з «фідерним» кінним, а пізніше автомобільним, вагонним

транспорт, що з'єднував із залізницями, надали Державному Уряду залізничні туристичні бюро основні засоби для продажу внутрішньодержавних, і навіть деяких міждержавних подорожей [2].

Після війни 1914-18 рр. в 1920-х рр. і знову після наслідків депресії 1930-х рр. подорожі у всіх цілях неухильно зростали. Тривав рух в основному по залізниці, але також і по морю, хоча сімейне автомобільне подорожування почалося в 1930-х роках для участі в більш короткому внутрішньодержавному русі. Значний флот пасажирських суден забезпечував часті і популярні послуги, що зв'язують більшість портів між Фрімантл і Кернс. Інші послуги пов'язували Сідней і Мельбурн з портами Тасманії. Зимовий круїз тих днів в порти Квінсленда можна розглядати як еквівалент сьогоденної поїздки або перельоту на північ для зимового відпочинку на Голд-Кост (Gold Coast) або острів Бар'єрного рифу (Barrier Reef Island), або ж сьогоденних більш коротких круїзів по південній частині Тихого океану. Перші круїзи з Австралії до Нової Зеландії були організовані влітку 1934-35 рр., і австралійці подорожували до Британії за все заплативши 78 доларів, туристичного класу, в роки, що безпосередньо передували війні 1939-45 рр.

У період після війни 1939-45 рр. поява нових і вдосконалених способів пересування, в поєднанні з підвищенням рівня життя і енергійної реклами закордонних напрямків, перетворило міжнародні подорожі в масовий переїзд. Нові океанські лайнери значно скоротили час у дорозі, у багатьох країнах збільшилася кількість подорожей на автомобілях і автобусах. Перш за все, авіаперельоти стали широко доступними, більш швидкими, безпечними і дешевими. Початок ери реактивних літаків в 1960 році, коли більші літаки перевозили понад 100 пасажирів зі швидкістю близько 600 миль на годину, зменшило світ в два рази за часом. Підвищення рівня життя в післявоєнний період призвело до збільшення витрат на туризм, що зробило його більш важливим для національної економіки.

Австралія розділила цю всесвітню тенденцію до збільшення кількості подорожей, особливо в сфері внутрішнього туризму. Через помітне зростання доходів і володіння приватними автомобілями серед широких верств населення, більшого обсягу дозвілля, тритижневої оплачуваної щорічної відпустки (вперше введеного в Новому Південному Уельсі в 1958 році) і введення тривалої відпустки, тисячі австралійців в даний час подорожують по дорогах майже в усі частини Австралійської Співдружності. Це призвело до інвестицій в розвиток нових і вдосконалених об'єктів, особливо житла, нових курортів в розкиданих по всій Австралії, а також до змін в організації і методах управління туризмом, його розвитку та просування по службі. Ця діяльність, в свою чергу, зробила важливий вплив на такі питання, як поліпшення доріг і відкриття національних парків і берегових ліній. Одним з недавніх наслідків стало перше докладне дослідження і обстеження всієї туристичної галузі Австралії, її розвитку та майбутнього потенціалу [3].

Державний інтерес до туризму і розвитку державних бюро по туризму. Згідно з Конституцією Співдружності, Співдружність не має прямих повноважень з регулювання поїздок і туризму, за винятком питань, пов'язаних зі свободою торгівлі та взаємовідносин між штатами, рекламою Австралії за кордоном і просуванням потоку відвідувачів в якості зовнішньоторговельної діяльності, а також управлінням, розвитком і просуванням поїздок і туризму на території і в межах територій Австралії. Таким чином, туризм на території Австралії відноситься до залишковим повноважень урядів штатів. Всі штати протягом багатьох років здійснюють свої права щодо внутрішніх поїздок і туризму, а деякі іноді поширюють свою діяльність на сприяння туризму за кордоном.

Функціонування бюро і департаментів з туризму і подорожей в штатах за зразком, встановленим Новою Зеландією, еволюціонувало з бюро бронювання на залізницях штату. Оскільки на цьому етапі основна увага приділялася залізницям, як основного засобу пересування, забезпечення можливостей для бронювання залізничних квитків було, по суті, головним завданням цих бюро. Раніше в цю сферу увійшли Новий Південний Уельс (1906 р.), Вікторія, Південна Австралія, а потім Тасманія (1915 р.). У 1908 р. в штаті Вікторія було створено державне туристичне бюро, яке взяло на себе функції Центрального відділу бронювання та запитів вікторіанських залізниць, створеного в 1895 р. Воно, в свою чергу, виникло в 1888 р. в Інформаційному центрі залізниць, створеному для Міжнародної Мельбурнської виставки того ж року. Відкриваючи в 1908 р. в Аделаїді нове Державне туристичне бюро, тодішній скарбник Південної Австралії сказав, що він очікував, що розвиток туристичного руху значно збільшить надходження від залізничних вагонів. Урядові туристичні бюро було створено в Західній Австралії в 1921 р. і Квінсленд в 1926 році [4].

Урядова підтримка і участь в розвитку туризму швидко росли в середині і наприкінці 1950-х рр. в Вікторії та Квінсленді і на початку 1960-х рр. в Західній Австралії та Північної Території. Поряд із зусиллями вітчизняних авіакомпаній і автобусних туроператорів, воно почало приносити помітно велику користь туристичній галузі цих штатів і для Північної Території.

Хоча австралійці традиційно подорожували до Сполученого Королівства і Європу, тільки в кінці 1920-х років вперше з'явився стимул до залучення в Австралію іноземних туристів, і інтерес до цього питання з боку уряду Співдружності був викликаний, головним чином, неодноразовими представництвами австралійців, які повертаються на батьківщину, а також баченням групи лідерів бізнесу. Заохочення поїздок до Австралії розглядалося як засіб стимулювання розвитку, міграції та в силу валюти, яку привозять туристи, збільшення заробітку за кордоном. Голова Комісії Вікторіанських залізниць пан (пізніше сер) Гарольд Клепп, який не з чуток знайомий з методами, використовуваними різними залізницями Сполучених Штатів Америки для сприяння поїздкам на курорти ініціював аналогічні методи

сприяння поїздкам по лінії Вікторіанських залізниць, а також наполегливо закликав до розробки національної політики сприяння поїздкам.

Відповідно до рекомендації Комісії з питань розвитку та міграції в 1929 р. уряд Співдружності заснував Австралійську національну туристичну асоціацію в якості національної некомерційної організації відповідно до Закону 1928 р. про компанії штату Вікторія. Уряд Австралійського Союзу санкціонувало щорічний внесок в розмірі 4 000 долр. На п'ять років для АНТА, початковий річний бюджет якої становив 35 000 долр. До 1930 р. в Лондоні і Сан-Франциско були відкриті австралійські рекламні і туристичні агентства. Австралія стала першою країною, яка створила бюро по просуванню туризму на західному узбережжі Сполучених Штатів. Кілька років по тому Австралія створила подібний «перший» для азіатського континенту, коли АНТА відкрила офіс в Бомбеї. Пізніше був відкритий офіс в Новій Зеландії. За перші три з половиною роки роботи Асоціація збрала 122 000 доларів США. До початку війни 1939-45 рр.. її бюджет становив 106 000 доларів США, в основному завдяки спеціальним грантам Співдружності в розмірі 42 000 доларів США для виставки в Сан-Франциско.

В перспективі туристичної галузі Уряд Австралійського Союзу намагається створити якнайкращі умови для розвитку туристичної галузі країни та забезпечення її конкурентоспроможності на світовому туристичному ринку. Особливу увагу приділяють впровадженню інновацій, підвищенню якості наданих туристичними підприємствами послуг, розвитку малих підприємств, забезпеченню сталого розвитку окремих місцевостей і регіонів, створенню маркових регіональних та міжрегіональних продуктів та нових брендів. Для підтримки ініціатив у галузі туризму уряд впроваджує кілька проектних програм [4- 6]. Australian Tourism Development Program ATDP є конкурентоспроможною грантовою програмою, яка спрямована на надання допомоги у розвитку туризму в усій Австралії. Вона підтримує такі ініціативи, як [6]:

- сприянню розвитку туризму в регіонах та сільських районах Австралії;
- сприяють довготерміновому економічному зростанню;
- збільшується відвідуваність і число відвідувачів на всій території Австралії;
- підвищують витрати іноземців та місцевих мешканців на туризм в Австралії;
- підвищують конкурентоспроможність Австралії як туристичного напрямку.

Зараз цю програму реформовано у кілька окремих грантових програм під загальною назвою TQUAL. Метою TQUAL-грантів є стимулювання сталого розвитку в австралійській індустрії туризму шляхом підтримки ініціатив, які спрямовані на:

- розробку інноваційних продуктів, послуг або системи послуг в індустрії туризму;
- безпосереднє сприяння довгостроковому економічному розвитку господарства в регіоні;

- розвиток та підтримку високої якості обслуговування відвідувачів та обмін досвідом.

Заслужують уваги також підходи до державної підтримки туристичної галузі Австралії через використання спеціальних грантових програм та підтримку окремих видів туризму. Туристична галузь Австралії активно вивчається спеціалістами у галузі країнознавства, економіки і географії туризму. Інформаційна база щодо функціонування туристичного ринку Австралії широко представлена на державних та спеціалізованих інформаційних сайтах. Ця база дозволяє прослідкувати основні тенденції у розвитку туристичної інфраструктури та туристичного руху за останні два десятиліття [7]. Загалом на туризм припадає 11% світового валового продукту. Міжнародний туристичний рух складає майже 700 мільйонів туристів на рік, а до 2020 року ця цифра подвоїлась. Австралію вважають однією із найпривабливіших країн у міжнародному туризмі, останніми роками кількість іноземних туристів тут складає 4-5 млн. осіб на рік [8].

Джерела:

1. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О.Любіцева – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
2. Туризм в Австралії. Режим доступу <http://www.tourism.australia.com>
3. Colin Michael Hall. Introduction to Tourism in Australia: development, issues and change. – Publisher: Prentice Hall. – Copyright: 2007
4. Офіційний сайт парламенту Австралії. Режим доступу <http://www.aph.gov.au>
5. Програма «Національні ландшафти Австралії». Режим доступу <http://www.australia.com/campaigns/nationallandscapes/index.htm>
6. Australian Tourism Development Program (ATDP) – Австралійська програма розвитку туризму.
[http://www.ausindustry.gov.au/Tourism/AustralianTourismDevelopmentProgramATDP/Pages/AustralianTourismDevelopmentPrograms\(ATDP\).aspx](http://www.ausindustry.gov.au/Tourism/AustralianTourismDevelopmentProgramATDP/Pages/AustralianTourismDevelopmentPrograms(ATDP).aspx)
7. Australian Bureau of Statistics Статистичне бюро Австралії. Режим доступу <http://www.abs.gov.au>
8. Статистичні бюлетені по туризму Австралії. Режим доступу <http://www.ret.gov.au/tourism/tra/snapshots/Pages/default.aspx>

Галузь: «Економіка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ З ІНОЗЕМНОЮ РЕЄСТРАЦІЄЮ

Ю. П. Мельник
Старший судовий експерт сектору
автотоварознавчих
досліджень відділу товарознавчих та
гемологічних досліджень
Вінницький науково-дослідний
експертно-криміналістичний
центр МВС України
Україна, місто Вінниця

Ринок транспортних засобів посідає одне з провідних місць у сучасній системі світових товарних ринків, які характеризуються швидкими темпами розвитку. Тенденції останніх років вказують на те, що автомобільний ринок України розвивається за рахунок значних загальних обсягів імпорту легкових автомобілів, і в першу чергу в неторговому обігу, та зростання вторинного ринку. Такі тенденції пояснюються високим попитом на авто іноземного виробництва, оскільки вони мають широкий асортимент, високі споживні властивості та якість, що відповідає ціні.

Проте визначення ціни таких транспортних засобів, зокрема при їх митному оформленні на території України потребує розроблення та застосування окремих специфічних методів та методик автотоварознавчої експертизи. Тому метою даної роботи є огляд ринку легкових автомобілів з теоретичної точки зору, аналіз його аспектів в розрізі автотоварознавчого дослідження, встановлення процедури вартості колісних транспортних засобів, зокрема митної вартості нерозмитненого та незареєстрованого в Україні автомобіля. Слід зазначити, що митна вартість транспортних засобів значною мірою залежить від таких чинників, як: марка, модель, комплектація, об'єм двигуна, 4 рік випуску, технічного стану (особливо це стосується вживаних транспортних засобів). Постановка завдання - розроблення та впровадження єдиного підходу при здійсненні цінової експертизи транспортних засобів, ввезених, а також аналіз особливостей здійснення їх автотоварознавчої експертизи; застосування критеріїв ідентифікації авто при здійсненні експертизи. Розроблено та практично застосовано нові критерії підтвердження та визначення ціни транспортних засобів, ввезених автомобілів, а також застосовано критерії ідентифікації при здійсненні автотоварознавчої експертизи.

Митне оформлення та митний контроль вважається на сьогодні одним із найбільш прогресивних засобів контролю у світі. Варто зазначити, що порядок придбання-продажу автомобілів (нових та таких, що були у користуванні), їх реєстрація регламентується чинним законодавством. Залежно від змін розміру мита на ввезення автомобілів, кількість бажаючих ввезти авто значно збільшується. Після придбання необхідно визначити вартість автомобіля під час перетину кордону України – без врахування митних платежів та зборів, не розмитненого і не зареєстрованого в Україні автомобіля станом на момент виконання експертного дослідження. З метою забезпечення швидкого та прозорого процесу митного оформлення транспортних засобів для їх вільного обігу на митній території України першочергово необхідно здійснити експертну оцінку автомобіля. Під час визначення митної вартості транспортних засобів, які були у використанні, в обов'язковому порядку враховуються такі відомості про автомобіль: загальне значення відсотка зменшення вартості транспортного засобу залежно від технічних, технологічних характеристик та особливостей оцінки, умов та терміну його експлуатації, обслуговування, зберігання, технічного стану, а також залежно від його комплектності, укомплектованості та відсотка зменшення (збільшення) вартості транспортного засобу або величини пробігу тощо. Під час контролю правильності визначення митної вартості транспортних засобів, що були у використанні, посадові особи митниці використовують такі джерела цінової інформації: періодичні видання – автокаталоги, зокрема «SuperSchwacke»; Методику товарознавчої експертизи та оцінки дорожніх транспортних засобів, затверджену наказом Міністерства юстиції України та Фонду державного майна України від 24.07.2009 № 1335/5/1159 та № 3207/5/1033 від 21.10.2019; висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, що мають відповідні повноваження згідно із законодавством; ресурси мережі Інтернет. З метою недопущення заниження митної вартості товарів здійснюється ретельна перевірка документів, що подаються до митного оформлення. У разі встановлення, що документи, які підтверджують митну вартість, містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складової митної вартості товарів чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, в обов'язковому порядку здійснюється запити додаткових документів, передбачених частиною третьою статті 53 Митного кодексу України. Перш ніж проводити дослідження, необхідно ознайомитися із основними поняттями та термінами, що використовуються у товарознавчій експертизі та оцінці КТЗ. Колісний транспортний засіб (КТЗ) – транспортний засіб, що призначений для експлуатації переважно на автомобільних дорогах загального користування усіх категорій і сконструйований згідно з їхніми нормами. Транспортний засіб – машина і (чи) пристрої, призначені для перевезення людей і (або) вантажу, а також для перевезення і приводу встановленого на них обладнання, що призначене для виконання спеціальних функцій.

Автомобіль – КТЗ, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менше 4-х коліс, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів; буксирування транспортних засобів, призначених для перевезення людей та (чи) вантажів; виконання спеціальних робіт. Колісний транспортний засіб, що перебував у користуванні (вживаний) – КТЗ, на який уповноваженими державними органами (у тому числі у країні експортері КТЗ) були видані або є реєстраційні документи, які дають право на його експлуатацію. Тривалість (строк) експлуатації КТЗ – період часу від моменту виготовлення дорожнього транспортного засобу до дати оцінки. Колісний транспортний засіб ідентичний – КТЗ, основні ознаки і параметри якого (виробник, країна походження, тип, модель, конструкція приводу тягових коліс, тип та робочий об’єм двигуна, тип коробки передач та інших складових силової передачі, габаритні розміри, рік виготовлення, технічні характеристики) відповідають ознакам конкретного КТЗ. Розбіжності можуть мати відношення до комплектності та укомплектованості, пробігу та технічного стану. Колісний транспортний засіб аналогічний – КТЗ, істотні основні ознаки якого (тип, конструкція приводу тягових коліс, тип та робочий об’єм двигуна, тип коробки передач та інших складових силової передачі, габаритні розміри, період випуску, комплектність, тощо) схожі до відповідних ознак оцінюваного КТЗ. Модель (варіант) КТЗ – сукупність транспортних засобів одного типу, що не мають відмінностей у виробнику, в типі кузова, кількості і розташуванні ведучих і ведених осей, робочому циклі, кількості і розташуванні циліндрів двигуна. Модифікація (версія) КТЗ – сукупність транспортних засобів одного типу, які відносяться до одної моделі і не мають відмінностей в таких характеристиках як колісна база, маса без водія і експлуатаційних рідин, споряджена маса, повна маса, навантаження на кожну вісь від повної маси, робочий об’єм двигуна, максимальна потужність, тип коробки передач, кількість передач і їх передаточні числа, передаточне число головної передачі, верхня і нижня границі радіусів кочення шини кожної осі, кількість місць для сидіння. Комплектність КТЗ (складової частини) – перелік складників та опцій, що відповідає специфікаціям виробника КТЗ (складової частини). Базова комплектність КТЗ – комплектність КТЗ їх складовими частинами, обладнанням, варіантами їх виконання, яка передбачена виробником для випуску найдешевшої моделі КТЗ, найширшого вжитку, з найменшим числом споживчих властивостей. Опція – додаткове оснащення КТЗ не передбаченими базовою комплектністю складовими з варіантами їх виконання, що підвищують споживчі і технічні якості. Укомплектованість КТЗ – наявність усіх складових КТЗ, які передбачені виробником. Органолептичний метод огляду КТЗ – метод визначення технічного стану КТЗ на основі аналізу сприйняття органів відчуття людини. Технічний огляд транспортного засобу є початковим етапом дослідження, що дозволяє за допомогою органолептичних методів визначити ідентифікаційні дані КТЗ, його комплектність, укомплектованість, технічний стан і інші показники, необхідні для розрахунку. Ідентифікація

оцінюваного дорожнього транспортного засобу (КТЗ) – визначення його основних характеристик, ознак (типу, марки, моделі, версії, року виготовлення, комплектності, типу і робочого об'єму двигуна, тощо). Ідентифікаційний номер транспортного засобу – VIN (Vehicle Identification Number) – структуроване поєднання літеро-цифрових позначень, що надається виробником для транспортного засобу з метою його ідентифікації. При огляді ТЗ установлюється візуальна відповідність ідентифікаційного номера (VIN) даним, зазначеним у реєстраційних документах. При ідентифікації КТЗ установлювалися його марка, модель, модифікація, об'єм двигуна, дата виготовлення КТЗ, його комплектність. Оцінка ТЗ здійснюється переважно із застосуванням бази оцінки, яка відповідає ринковій вартості. Ринкова вартість визначається із урахуванням ідентифікаційних даних КТЗ та його технічного стану. Ринкова вартість КТЗ враховує його комплектність, укомплектованість і фактичний технічний стан, термін експлуатації, величину пробігу, умови в яких він експлуатувався (зберігався), особливості кон'юнктури ринку регіону. В основі методичного підходу до визначення ринкової вартості КТЗ є такі принципи: принцип корисності – КТЗ має вартість тільки у випадку його корисності потенційному покупцю або відповідальному споживачу (які мають заінтересованість у придбанні КТЗ, у прибутку на вкладений у КТЗ капітал), тобто має здатність виконувати їх споживчі вимоги протягом певного часу; принцип заміщення – на придбання КТЗ не платиться сума більша, ніж мінімальна ціна такого ж КТЗ, що продається на ринку; принцип попиту і пропозицій – ринкова вартість є змінною величиною як у часі, так і в просторі і при її визначенні враховуються ринкові коливання цін на подібні КТЗ та інші фактори, що можуть призвести до зміни співвідношень попиту і пропозицій на подібний КТЗ. Дохідний підхід (метод) оцінки майна, згідно з яким вартість майна визначається як поточна вартість очікуваних доходів від його найбільш ефективного використання, в тому числі і доходу від можливого перепродажу, для визначення вартості відокремленого КТЗ не використовується дохід дає конкретне виробництво, а не окремий засіб - інструмент виробництва, яким може бути відокремлений КТЗ). Витратний підхід (метод) оцінки майна, що передбачає визначення вартості витрат на відтворення (створення) або заміщення (придбання) нового подібного (рівноцінного) або ідентичного майна, з подальшим їх коригуванням на суму зносу (знецінення), як відокремлений підхід для оцінки КТЗ не використовується (КТЗ, особливо легкові, в основному є об'єктами серійного та крупносерійного виробництва по цінах купівлі / продажу яких достатньо відкритої цінової інформації та питомі витрати на виготовлення яких у декілька раз менші витрат на створення одиничного КТЗ); а застосовується тільки в комбінації з порівняльним для оцінки пошкоджених, аварійних, розукомплектованих КТЗ. Основним та найбільш вірогідним підходом (методом) для визначення ринкової вартості КТЗ є порівняльний підхід (метод), що базується на аналізі цін продажу та поточних цін пропозиції до продажу ідентичних або, в окремих випадках, аналогічних КТЗ з наступним

коригуванням цих цін за рахунок відмінностей між параметрами оцінюваного КТЗ і усередненими довідковими, який і регламентується методикою товарознавчої оцінки КТЗ. Виходячи з формулювання питання постанови та відомих обставин справи, метою даної оцінки є визначення вартості нерозмитненого і не зареєстрованого в Україні автомобіля, який на задану дату оцінки увозився з за кордону на митну територію України, тобто, у даному дослідженні, базою оцінки є “вартість КТЗ, що ввозяться на митну територію України” - вартість, яка характеризує витрати на його придбання за межами України (в країні придбання або у країнах експортерів) без врахування можливих додаткових витрат на його доставку до митного кордону України (транспортних витрат, витрат на навантаження/розвантаження/перевантаження, страхування, а також, комісійних, брокерських і інших можливих витрат). Ринкова вартість дорожніх транспортних засобів (С), що увозяться на митну територію України, визначається (коригується) за формулою:

$$C = C_{ср} (1 \pm (Гк / 100) \pm (Дз / 100)) \pm C_{дод}$$
, де: $C_{ср1}$ – середня ринкова ціна дорожнього транспортного засобу, що ввозиться на митну територію України, у країні придбання чи в країнах експортерів - величина, яка еквівалентна найбільш вірогідній вартості продажу сукупності ідентичних чи аналогічних КТЗ визначеної марки, моделі, з відповідним роком виготовлення і строком експлуатації на визначений момент часу, в країні придбання – експортері чи у провідних країнах експортерів, з дотриманням вимог, що відповідають поняттю “ринкова вартість”. Величина середньої ринкової ціни дорожнього транспортного засобу, що увозиться на митну територію України, не залежить від особливостей фактичного стану, комплектності, укомплектованості та умов експлуатації конкретного оцінюваного КТЗ, а залежить тільки від його марки, моделі, року виготовлення та рівня фактичних ринкових цін, що склались на ідентичні або (в окремих випадках) аналогічні КТЗ в країні придбання чи у провідних країнах експортерів. Тобто вона відображає фактичний середній рівень цін на ідентичні або аналогічні КТЗ з усередненими показниками характеристик нормального працездатного і укомплектованого стану. Середня ринкова ціна КТЗ може визначатись двома методами: основний метод прямого порівняння, який базується на довідкових даних про усереднені ціни продажу ідентичних КТЗ, що були у використанні, а в окремих випадках, на аналогічні вживані КТЗ; метод аналогового порівняння, виходячи з ціни нового ідентичного чи аналогічного КТЗ на момент оцінки та відповідного процентного показника середньої ринкової вартості аналогічних КТЗ. Автомобілі досліджуваної марки і моделі є продуктом масового серійного виробництва і по них достатньо відкритої цінової інформації, тому середня ринкова ціна досліджуваного автомобіля, що ввозиться на митну територію України, визначається основним, пріоритетним (найбільш вірогідним) методом – методом прямого порівняння, виходячи з даних спеціальної довідкової літератури про ринкові ціни продажу ідентичних КТЗ в країні придбання чи в провідних країнах експортерів, за формулою: $C_{ср} = C_{д} * K$, де: $C_{д}$ –

середня ціна КТЗ, що був у користуванні, відповідного строку експлуатації згідно з довідковою літературою чи інформації спеціалізованих джерел, що відображає ціни КТЗ у країні придбання або в провідних країнах експортерах; К - коефіцієнт приведення вартості КТЗ у провідній країні-експортері до його вартості в країні придбання. Для КТЗ, що ввозяться з провідних країн експортерів (Німеччини, США) згідно Методики, його значення приймається рівним 1,0.

Враховуючи вищезазначене можна дійти висновку, що купівля автомобілів є одним з найважливіших сегментів світової економічної системи, також поряд з купівлею автомобіля постає проблема визначення митної вартості та оцінки колісного транспортного засобу. Значне місце в автомобільній галузі посідає автотоварознавча експертиза. Експерт зобов'язаний опрацювати великий обсяг інформації та використати її в роботі. В цьому суттєвою допомагає спеціалізована література, а також програмне забезпечення для оперативної обробки інформації про стан та характеристики автомобіля.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ.
2. Пахомова І. В. «Судова експертиза транспортних засобів іноземного виробництва».
3. Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів, затверджена наказом Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України 24.11.2003 № 142/5/2092 (у редакції наказу Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24.07.2009 № 1335/5/1159), зареєстрована в Міністерстві юстиції України 04 серпня 2009 р. за № 724/16740.
4. Національний стандарт № 1 “Загальні засади оцінки майна і майнових прав”. Постанова КМУ від 10.09.2003р. № 1440.

ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ АВТОМОБІЛЬНИХ ШИН, ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

П. М. Парфенюк

Завідувач сектору автотоварознавчих

досліджень відділу товарознавчих та

гемологічних досліджень

Вінницький науково-дослідний

експертно-криміналістичний

центр МВС України

Україна, місто Вінниця

Важливість даної теми обумовлена складністю процедури визначення ринкової вартості пневматичних шин, що залежить від особливостей їх конструкції та умов експлуатації.

Пневматична шина, являється одним з найбільш важливих елементів автомобіля, яка має складну конструкцію та розміщується на ободі колеса. Шина сприймає вертикальне навантаження від ваги автомобіля та всі зусилля, які виникають у місці контакту шини з дорогою при пришвидженні, гальмуванні та повороті автомобіля. Шина також поглинає та пом'якшує удари, які виникають під час руху автомобіля дорогою. Під час руху автомобіля еластична пневматична шина у нижній частині деформується, дрібні нерівності дороги поглинаються за рахунок деформації шини, а великі викликають повільне переміщення вісі колеса. Така особливість шини називаються згладжуючою. Згладжуюча здатність шини обумовлена пружними властивостями стислого повітря, яким заповнена шина. При деформації шини неминуче виникають втрати енергії, обумовлені внутрішнім тертям у матеріалі шини. Внутрішнє тертя підвищує температуру шини, що несприятливо позначається на її довговічності. Чим більше деформація шини, тим більше витрати енергії на внутрішні втрати і тим більша потужність витрачається на рух автомобіля. Властивості і роботоздатність шини в значній мірі залежать від її конструкції. Найважливішою властивістю будь-якої шини – забезпечення надійного зчеплення з дорожнім покриттям. Ця задачу виконує резина протектора, облягаючи завдяки своїй еластичності мікронерівності дороги в місці контакту, відповідно чим більше висота протектора, тим краще зчеплення з дорогою [1].

Шина як складова частина КТЗ відноситься до швидкозношуваних складників, які в процесі технічної експлуатації КТЗ періодично замінюються. Завдяки несівній здатності, властивостям зчіплюватись з дорожнім покриттям, пружнов'язким деформаціям у радіальному, боковому і тангенціальному напрямках шини реалізуються тягові і гальмові властивості КТЗ, чим досягається його керованість, курсова стійкість, паливна економічність, допустимий рівень

акустичного шуму, комфортабельність руху - характеристики, що визначають безпечність конструкції і споживчі властивості КТЗ [2]. Згідно наказу Міністерства транспорту та зв'язку України від 26.07.2013 № 549 «Про затвердження Правил технічної експлуатації коліс та пневматичних шин колісних транспортних засобів категорій L, M, N, O та спеціальних машин, виконаних на їх шасі» [2] шина пневматична це пружна оболонка, призначена для установа на ободі колеса, яка утворює разом з цим колесом суцільну, переважно тороїдальну, закриту порожнину, яка містить газ (повітря) і яка призначена для використання під тиском, що перевищує атмосферний. У комплекті пневматичної шини може бути пневматична камера, обідна стрічка.

Згідно п. 7.36. Методики товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів (далі – Методики) [3] ринкова вартість окремої складової частини враховує її комплектність і фактичний технічний стан, умови, у яких вона експлуатувалася (зберігалася), особливості кон'юнктури ринку регіону. Ринкова вартість складової частини КТЗ з урахуванням коефіцієнта фізичного зносу визначається за формулою:

$$C_{сз} = Ц_c \times (1 - E_3), (1)$$

де

C_c – ціна нової складової частини;

E_3 – коефіцієнт фізичного зносу пневматичних шин.

При визначенні вартості нової шини проблем не виникає, а от при визначенні вартості бующої у користуванні шини виникає ряд проблем, які потребують уваги. Так згідно п. 7.48. Методики [3], коефіцієнт фізичного зносу пневматичних шин КТЗ ($E_{ш}$) визначається згідно з даними таблиці 3.4 додатка 3. Шини мотоциклів, моторолерів, мопедів, які були в експлуатації 7 років, та шини інших КТЗ, які були в експлуатації 10 років, мають ринкову вартість, що дорівнює нулю незалежно від ступеня їх зношеності.

Якщо виробником КТЗ чи пневматичної шини в експлуатаційній документації встановлено призначений строк експлуатації, у разі його досягнення шини мають ринкову вартість рівну нулю незалежно від ступеня зношеності їхнього протектора.

Для пневматичних шин з малою інтенсивністю експлуатації (з середнім місячним пробігом менше однієї тисячі кілометрів) у зв'язку з утратою шинами внаслідок старіння необхідних характеристик для кожного (наступного за п'ятим, а для мототехніки - за четвертим) року експлуатації ринкова вартість додатково зменшується пропорційно зменшенню норм середнього ресурсу згідно з даними таблиці 3.5 додатка 3 (згідно п. 7.51. Методики [3]).

Відповідно до п. 7.51. Методики [3] дефекти пневматичних шин (складових частин), наявність яких передбачає їх вилучення з експлуатації, визначаються відповідно до правил експлуатації автомобільних шин. Додатково втрата вартості пневматичних шин розраховується

за наявності таких дефектів: пошкодження гумового шару покриття робочих поверхонь борта під час монтажу-демонтажу для камерних шин (до 20%), для безкамерних шин (100%), викришування, відколи, порізи, тріщини, пориви, що не порушують зчіпної здатності ґрунтозачіпок (до 20%), плямиста зношеність протектора (до 25%), нерівномірна зношеність протектора, яка локально досягає 50% граничного значення висоти рисунка протектора (до 30%), механічна зношеність гумового шару покриття боковини на глибину до 1 мм (до 40%).

Так під час визначення ринкової вартості бувших у користуванні пневматичних шин законодавцем встановлено граничний термін вартості шин, а саме 10 років, по досягненню якого їх вартість дорівнює нулю. Однак реалії життя доводять протилежне. Так більшість водіїв навіть не здогадуються, де саме знаходиться маркування шин та як його розшифрувати. Також на Інтернет платформі з продажу товарів та послуг «www.olx.ua» [4] продаються бувші у користуванні шини, строк експлуатації яких перевищує 10 років, однак їх технічний стан дозволяє їх використання та експлуатацію. Як показує практика кількість використання таких шин складає 18%, що вкотре доводить невірність підходу визначення вартості даної категорії шин. Я вважаю, що бувші у користуванні шини зі строком експлуатації понад 10 років і перебувають у придатному до використання стані мають свою вартість, а граничний строк експлуатації потребує перегляду.

Враховуючи вищезазначене можна дійти висновку про те, що до Методики [3] необхідно внести зміни, а саме збільшити граничний строк експлуатації бувших у користуванні пневматичних шин мотоциклів, моторолерів, мопедів до 10 років, та шини інших КТЗ до 15 років, оскільки стан економічних подій не відповідає вимогам законодавства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Lester.ua - інтернет-магазин шин и дисків [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://lester.ua>. – Назва з екрану.
2. Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 26.07.2013 № 549, «Про затвердження Правил технічної експлуатації коліс та пневматичних шин колісних транспортних засобів категорій L, M, N, O та спеціальних машин, виконаних на їх шасі», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22.08.2013 за № 1452/23984.
3. Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів, затверджена наказом Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України 24.11.2003 № 142/5/2092 (у редакції наказу Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24.07.2009 № 1335/5/1159 та № 3207/5/1033 від 21.10.2019), зареєстрована в Міністерстві юстиції України 04 серпня 2009 р. за № 724/16740.
4. Olx.ua - інтернет-платформа оголошень з купівлі та продажу товарів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.olx.ua/>. – Назва з екрану.

Галузь: «Освітні, педагогічні науки»

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ляшенко Катерина Іванівна

Аспірантка Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Україна

місто Старобільськ

Анотація: у статті викладено матеріали щодо поняття "інновація", охарактеризовано його зміст та сутність, наголошено на необхідності творчого розвитку сучасного викладача шляхом застосування інноваційних технологій в освітньому середовищі.

Ключові слова: викладач, компетентність, інновація, діяльність, розвиток, потенціал.

Сучасного вчителя неможливо увити без оволодіння професійними компетентностями, інноваційними знаннями та бажанням креативно мислити, вдосконалюватися. Готовність до інноваційної діяльності педагога є показником його здатності нестандартно розв'язувати освітні проблеми.

Розвиток суспільства потребує від педагогіки інноваційних підходів та методів навчання. Однією з важливих особливостей вчителя, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності.

Поняттям "інновація" позначають нововведення, новизну, зміну, введення чогось нового. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів. [1]

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Головною рушійною силою інноваційної діяльності є вчитель, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час впровадження і поширення нововведень.

Педагог-новатор є носієм конкретних нововведень, їх творцем, модифікатором. Він має широкі можливості і необмежене поле діяльності, оскільки на практиці переконається в ефективності наявних методик навчання і може коригувати їх, проводити докладну

структуризацію досліджень навчально-виховного процесу, створювати нові методики. Основна умова такої діяльності — інноваційний потенціал педагога.

Інноваційний потенціал педагога — сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, яка виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність. [1]

Педагогічні інновації потребують принципово нових методичних розробок, нової якості педагогічного новаторства. Успішність інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні.

Однак включення педагога в інноваційний процес часто відбувається спонтанно, без урахування його професійної та особистісної готовності до інноваційної діяльності. Отже, у структурі професійно спрямованої особистості педагога готовність до інноваційної діяльності є показником його здатності нетрадиційно вирішувати актуальні для особистісно-орієнтованої освіти проблеми.

Часто провідним мотивом інноваційної педагогічної діяльності є пізнавальний інтерес. Пізнавальні інтереси педагога, орієнтованого на застосування інноваційних освітніх технологій, концентруються навколо потреби у науковому розумінні різноманітних аспектів особистісної орієнтації освіти; на осмисленні власного досвіду, ступеня ефективності педагогічної діяльності, формування своєї позиції щодо змін у системі освіти; використанні нових знань у власній практичній діяльності.

Креативний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності виявляється через відкритість щодо педагогічних інновацій, гнучкість, критичність мислення, творчу уяву. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності — особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Виділяють основні критерії готовності до інноваційної діяльності:

- усвідомлення необхідності інноваційної діяльності;
- готовність до творчої діяльності щодо нововведень у школі;
- впевненість у тому, що зусилля, спрямовані на нововведення, принесуть результат;
- узгодженість особистих цілей з інноваційною діяльністю;
- готовність до подолання творчих невдач;
- органічність інноваційної діяльності, фахової та особистісної культури;
- рівень технологічної готовності до інноваційної діяльності;
- позитивне сприйняття свого минулого досвіду і вплив інноваційної діяльності на фахову самостійність;

- здатність до фахової рефлексії.

Багато проблем, що постають перед педагогами, які працюють в інноваційному режимі, пов'язані з низькою інноваційною компетентністю.

Інноваційна компетентність педагога — система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з дітьми.

Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію педагога. За структурою це складне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу. Джерела готовності до інноваційної діяльності сягають проблематики особистісного розвитку.

Підготовлений до інноваційної професійної діяльності педагог має такі професійні й особистісні якості:

- усвідомлення змісту і цілей освітньої діяльності у контексті актуальних педагогічних проблем сучасної школи;
- осмислена, зріла педагогічна позиція;
- здатність вибудувувати цілісну освітню програму, яка враховувала б освітні стандарти, нові педагогічні орієнтири;
- співвіднесення сучасної реальності з вимогами особистісно-орієнтованої освіти;
- здатність бачити індивідуальні здібності дітей;
- уміння продуктивно, нестандартно організувати навчання й виховання;
- здатність до особистісного творчого розвитку, рефлексивної діяльності.

Сприйняття нових ідей, інновацій у галузі педагогіки складний багатоетапний розумовий процес прийняття рішення, який має тривалий термін від першого знайомства людини з інновацією до її кінцевого сприйняття. Інноваційна педагогічна діяльність вчителя буде продуктивною тільки тоді, коли він повністю відмовиться від відомих штамтів, стереотипів у навчанні, вихованні й розвитку особистості, діючих нормативів, створить нові цілі та принципи своєї діяльності. Інноваційний потенціал закладу освіти залежить від кількості педагогів, які з яскраво вираженим новаторським духом завжди першими охоче сприймають нове як позитивне. Вони вміють розв'язувати нестандартні завдання, часто самі створюють і розробляють педагогічні освітні інновації.

Література:

1. Пензай Л. І. Готовність до інноваційної діяльності як особливий вид творчого розвитку педагога . – Електронний ресурс : [Режим доступу] – [Форум педагогічних ідей «УРОК»](#)

Галузь: «Фармація»

OVERVIEW OF THE DIGITAL TRANSFORMATION OF THE RETAIL PHARMACEUTICAL BUSINESS

Svitlana Matsak

National University of Pharmacy

Kharkiv

Iryna Timanyuk

National University of Pharmacy

Kharkiv

Abstract: *The article describes trends in the development of omni-channel marketing in the pharmaceutical industry. Characterized the current ecosystem of retail pharmaceutical enterprises in the context of the use of digital technology. The features of the digital transformation of the retail pharmaceutical sector in Ukraine are shown.*

Keywords: *digital marketing, pharmaceutical business, omni-channel marketing, social media, global transformation*

Digital technology has become an integral part of everyday life over the past decade. Most pharmaceutical companies have quickly adapted to the digital era in an effort to develop new marketing channels for distribution and consumer communication. The phrase "digital transformation" has become the watchword of 2021 for the entire healthcare system. Rapid technological development is taking place in all segments of the pharmaceutical market. The digital revolution has embraced both the creation of new medicines and has brought innovative solutions to brand marketing and patient communication [1, 2].

The COVID-19 pandemic was a powerful catalyst for the transformation process as the pharmaceutical industry immersed itself in the world of Internet sales, remote communications and new legislation. A global transformation of the entire marketing, communications, and sales system in the pharmaceutical industry has already taken place, and "digital" has penetrated all areas of any market player [10, 28, 37, 42]. It is easy to foresee that in the future, digital marketing technologies will continue to dominate the pharmaceutical promotion complex [3]. Ten years ago, Internet sales and sales in a regular pharmacy were parallel worlds that hardly ever intersected. Now everyone at any time can be connected to the network regardless of their location. There are no longer any borders between sales channels and ways of contacting consumers.

Today, the Internet is so tightly woven into every business activity of pharmaceutical companies. A successful business is simply not possible without e-Commerce, digital communications, marketing, and mobile solutions. As the boundaries between the pharmacy establishment, the IT industry, and the end consumer blur, digital technologies to promote the pharmacy assortment play an increasing role. The expansion of e-commerce services is leading to a unique path for each shopper and expects a personalized experience at every step of the way [2, 9, 50]. Whichever way they choose to buy online or at a neighborhood pharmacy, on a computer or mobile device, they want personalized, high-quality service.

It is this approach that defines the world of omni-channel communications, in which the buyer chooses how to communicate more conveniently with the seller and how to buy more comfortably: online, in a mobile app, social network or marketplace [4]. Get the goods with delivery by courier, through a reservation or a pickup point. It is possible to start a dialogue with a company on a website, continue in a mobile app, collect reviews on a social network, compare prices on a marketplace, or even buy in a stationary pharmacy. It is no longer possible to separate online activities from offline ones: all marketing and sales technologies are deeply integrated, complementing and enhancing each other. This is how the company creates a single cloud of constant contact with its customers, consisting of closely intertwined "live" and distance channels of communication, allowing customers to meet their needs at any time and in any form.

An important element of the concept of omni-channel marketing is to satisfy the desire of the consumer here and now. In most cases, a particular person's desire arises from their social connections and public opinion in general. A person receives a signal about a product through the channel in whose zone of influence he or she finds himself or herself. Having received a signal, a person seeks to satisfy desires as quickly, cheaply, and qualitatively as possible. Accordingly, the task of trade is to satisfy the desires of the potential client as much as possible. At the same time, the consumer should not feel the difference in channels, buying goods in the way he feels comfortable at the moment, receiving and returning, if necessary, goods where he feels more comfortable.

Today, pharmacy e-commerce is one of the most popular areas of development of retail pharmaceutical business. According to the analytical agency Data Insight, the volume of online sales, which includes sales of Internet pharmacies, online delivery services of pharmacy products, online sales and online product reservations was 14.7 billion UAH by the end of 2020. Thus, the share of Internet pharmacy sales exceeded 12% of the entire commercial segment of the pharmaceutical market in Ukraine. At the same time, the growth of online pharmacy sales in 2020 was 53% and will continue to increase in 2021.

The pharmaceutical retail segment has seen rapid development of various options for purchasing any pharmacy products. Consumers can buy products directly from the pharmacy or make a reservation for a medicine on the website of an Internet pharmacy, pharmacy or universal marketplace,

pharmacy aggregator or reference system [5]. The purchase of the reserved online product can be completed directly at the pharmacy, or the order will be delivered by courier (for example, over-the-counter drugs, dietary supplements, orthopedic products, medical devices, etc.). Accordingly, information about Pharmacy Brands and Services can be presented to patients in a variety of communication channels, but, in an ideal omni-channel model, the consumer should be able to make a purchase quickly and in any way that is convenient for them.

A pharmacy aggregator is a service that combines different brands and uploads their physician assortment and current prices. The customer could find a rare medicine, see all the prices for it in the city and book it for a set period at the lowest price in town.

Now most representatives of the pharmacy retail sector have similar basic functionality on their site and app, allowing them to select medications, put them in the cart, and order delivery or pickup from a convenient pharmacy. But, in the new conditions of digital competition, pharmacy organizations have a unique chance to completely transform customer behavior by offering them not only the classic mobile app and website with the function of buying medications, but also by creating an entire ecosystem for patients, covering most health-related needs.

Having analyzed the state of the pharmaceutical industry, the following areas are proposed, service options already exist or will rapidly develop in the near future in Ukraine:

- online chat with a pharmacist to get a consultation when ordering remotely;
- the ability to obtain a telemedicine consultation from a doctor or to make an appointment offline;
- including chatbots in the customer service. The chatbots can become trusted helpers on patients' journey and influence their adherence to treatment, as they can answer 80% of the questions that arise along the way, including composition, indications, contraindications, side effects. Chatbots are a useful tool that complements omni-channel consumer communication, reduces call center costs, and streamlines the process of navigating to purchase;
- various digital services for the design of retail outlets, such as digital display cases with the ability to advertise and sell medicines;
- augmented reality services, where by pointing your smartphone camera at a drug, you can get all the information about it;
- services on the use of medicines, such as: reminders about taking them, messages about medicine incompatibilities, recommendations of analogues, etc.

The company that first implements new digital services, integrates them into a user-friendly interface and completely surrounds patients with a medicines ecosystem and will be able to win the loyalty of its customers.

Internet sales of the pharmacy assortment is a "red ocean" with powerful specialized and universal players that invest heavily in attracting end users and developing more and more new services for

consumers. After all, in the final analysis, it is the patient who chooses and decides where to buy and for whom to "vote" with their money, and in the competition in the field of pharmaceutical e-commerce, the company that finds the optimal balance between a high level of service and economics will win.

References:

1. Амелін А., Фіщук В., Лаврик Я., Юрчак О., Чернев Є., Матюшко В. Український інститут майбутнього. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://hvylya.net/analytics/economics/ukraina-2030e-kraina-z-rozvinutoju-cifrovoju-ekonomikoju.html>
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80?lang=ru>
3. Онлайн-реалізація та доставка лікарських засобів: перспективи та правила гри <https://www.apteka.ua/article/600010>
4. Olkhovska, A. V. Theoretical and methodological approaches to development of the “road map” for promoting a new medicine product to the pharmaceutical market / A. V. Olkhovska, V. V. Malyi // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2019. – № 2 (58). – С. 54-61. doi : 10.24959/uekj.19.20
5. Афанасьева Т.Г., Бережнова Т.А., Лаврова Н.Н., Тюменцева В.Р. Внедрение мониторинга движения лекарственных препаратов в бизнес-процессы аптечных организаций // Медико-фармацевтический журнал Пульс. 2020. Т. 22. № 9. С. 87-91.

Галузь: «Технічні науки»

ПРО ВИКОРИСТАННЯ ТВЕРДОГО ПАЛИВА В СИСТЕМАХ ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ

*Воїнов Олександр Петрович,
доктор технічних наук, професор,
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
Україна, Одеса,*

*Елькін Юрій Генріхович,
кандидат технічних наук, доцент,
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
Україна, Одеса*

***Анотація.** Енергетика є базовою галуззю виробництва. Теплопостачання є важливим її елементом. Доцільно розукрупнювати системи централізованого теплопостачання. При цьому зростає роль промислово-опалювальних котелень на твердому паливі. Традиційні котельно-топкові технології дозволяють високоефективно спалювати тільки високоякісне тверде паливо, яке стає дефіцитним через високу його ціну. Для спалювання доступного низькосортного твердого палива в котельнях дрібних систем теплопостачання доцільним є застосування котельно-топкової технології низькотемпературного киплячого шару.*

***Ключові слова:** енергетика, теплопостачання, котельня, тверде паливо, низькотемпературний киплячий шар*

Енергетика є базовою галуззю виробництва, що забезпечує своєю продукцією - електрикою і теплотою - потреби інших галузей, а також потреби житлово-комунальних та соціально-громадських споживачів. Особливістю енергетики є високий ступінь впливу рівня ефективності функціонування її об'єктів на умови життя і праці людей.

Важливим елементом енергетики є сфера теплопостачання, представлена індивідуальними і централізованими системами [1, 2].

Як відомо, основним постачальником теплоти в централізованих системах теплопостачання є теплоелектроцентрально-теплові електростанції - ТЕЦ. Число діючих ТЕЦ в Україні в даний час перевищує 20 одиниць.

Аналіз організаційно-технічного та економічного становища, що склалося в останні роки у вітчизняній енергетиці взагалі, в системі теплопостачання зокрема, свідчить про те, що в нинішніх умовах в значній кількості випадків доцільно розукрупнювати розвинені системи

централізованого теплопостачання. Це дозволяє скоротити питому (на одиницю теплової потужності) довжину мережі, чим поліпшити технічні рішення по конструкції, режиму технічного обслуговування, екологічним і економічним показникам мережевого господарства.

У цих умовах все більшої ваги набувають промислово-опалювальні котельні різної теплової потужності як альтернативні ТЕЦ джерела теплоти для промислових і комунально-побутових споживачів.

При вирішенні комплексу науково-технічних задач, що виникають при розгляді завдання на будівництво джерела теплоти для конкретної системи теплопостачання, однією з перших виникає задача вибору виду палива. Вид палива (в меншій мірі його сорт) визначає вигляд котельні в найширшому розумінні цього слова.

У структурі паливно-енергетичного балансу енергетики України більше половини (в одиницях маси умовного палива) спалюваного пального становить тверде паливо [3]. Тенденція зміни структури нині і у видимій перспективі є такою, що тверде паливо становитиме все зростаючу частку [4]. Відзначимо, що чим динамічнішою буде реалізація цієї лінії розвитку, тим ефективніше буде функціонувати енергетика та інші паливоспоживаючі галузі економіки, тим сприятливіше буде розвиватися економіка країни в цілому.

Крім зазначеної зовнішньої тенденції змінення структури паливно-енергетичного балансу енергетики діє внутрішня тенденція. Вона полягає в тому, що всередині потоку твердого енергетичного палива буде зростати частка низькоякісних його сортів. Це високозольне, високосірчисте паливо, відсів, продукти мокрого і сухого збагачення, шлам, хвости і т.п.

Слід чітко розуміти, що енергетика в доцільно організованій державній економіці є споживачем найгіршого палива, яке неможливо використовувати в інших галузях.

Відомі, традиційні котельно-топкові технології використання твердого палива дозволяють високоефективно спалювати тільки його сорти відносно високої якості, зокрема, при відносно низькій зольності. Причому, чим нижчою є одинична теплова потужність котла, тим необхідна якість палива повинна бути вище.

Таким чином, обстановка створення і розвитку дрібних систем теплопостачання, їх районних опалювальних і відомчих промислово-опалювальних котелень кон'юнктурою орієнтована на використання твердого палива. Якість доступного твердого палива буде неухильно погіршуватися через зростання його ціни, а невеликі котельно-топкові системи не в змозі це паливо спалювати з належною технологічною (тобто, екологічною, економічною та загальнотехнічною) ефективністю [5]. Виникає замкнуте коло обставин, безвихідь.

У реальних нинішніх умовах виходом з положення є застосування котельно-топкової технології низькотемпературного киплячого шару (КШ). Вона здатна створити основу розвитку котельно-топкових систем - цього єдиного в видимій і в далекій перспективі джерела теплоти для систем теплопостачання різної теплової потужності.

У топці з КШ паливо спалюють у псевдозрідженому шарі частинок твердого інерту - хімічно інертної речовини, найчастіше золи спалюваного твердого палива. Псевдозрідження забезпечує висхідний повітряно-газовий потік, що пронизує шар. КШ частинок інерту при температурі 750-950⁰С є реактором, в якому йде високоінтенсивне горіння введеного у вигляді дробльонки твердого палива. При цьому вдається при відносно низькому коефіцієнті надлишку повітря (1,15-1,25) глибоко випалювати горючі в частинках палива, які перетворюються в частки золи, які поповнюють інерт.

Котельно-топкова технологія низькотемпературного КШ відрізняється рядом особливих властивостей, серед яких відзначимо наступні чотири:

- Речовина інерту містить усього 2-3% горючих. Це робить топку з КШ практично нечутливою до рівня зольності палива, що подається, дозволяє спалювати з високою ефективністю паливо зольністю 40-50-60% і більше. Тобто, дозволяє спалювати тверде паливо практично як завгодно низької якості.

- Низький рівень температури процесу горіння: 750-950⁰С обумовлює низьку концентрацію оксидів азоту в викиданих газоподібних продуктах горіння нижче гранично допустимої.

- При спалюванні сірчастого палива введення в топку твердої СаО- або MgO-вмісної присадки дозволяє зв'язати сірку в топковому процесі і забезпечити концентрацію оксидів сірки в викиді нижче гранично допустимої.

- Процес тепловіддачі від КШ до зануреної в нього поверхні нагріву є вельми інтенсивним (до 250-270 Вт/(м²К) і вище), що робить компактними топкові поверхні нагрівання і котел в цілому.

Викладене свідчить про високий рівень потенційної екологічної ефективності функціонування котлів з КШ. Це має важливе значення в нинішніх умовах боротьби за зниження шкідливого впливу виробництва на навколишнє природне середовище [6].

Україна має в своєму розпорядженні обмежений, але вельми позитивний досвід промислового використання котлів з низькотемпературним бульбашковим КШ в шахтних котельнях. Ряд вітчизняних наукових організацій має значний досвід і науковий доробок у галузі дослідження технологічного процесу котлів з КШ і розробки цих агрегатів. Аналіз показує, що в котельнях систем теплопостачання конкурентів у технології КШ немає.

Висновки

1. Обстановка в паливно-енергетичному комплексі України, зокрема в сфері теплопостачання, вимагає прийняття термінових, рішучих заходів, спрямованих на наближення можливостей функціонування систем теплопостачання до пропонованих до них зростаючих вимог.

2. Необхідним є забезпечення промислово-опалювальних котелень різного рівня теплової потужності котельно-топковими системами, розрахованими на високоефективне спалювання

найбільш ймовірного палива - твердого низькоякісного.

3. Необхідно в терміновому порядку і в максимально короткі терміни організувати і провести комплекс науково-дослідних робіт, спрямованих на якнайшвидше освоєння технології низькотемпературного КС в котельно-топкових системах промислово-опалювальних котелень на твердому низькоякісному паливі.

4. Необхідно організувати конструкторсько-проектну розробку типоряду котельно-топкових систем, парових та водогрійних, розрахованих на спалювання твердого низькоякісного палива.

5. Доцільним є розпочати підготовку виробництва котлів з бульбашковим КШ.

Література

1. Елькін Ю.Г., Воїнов О.П. Про підвищення енергоефективності міських систем теплопостачання / Зб. тез допов. III всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку будівельного комплексу м.Одеси», Одеса, 17–18 грудня 2020р. – Одеса: ОДАБА, 2020. – С. 34.

2. Воинов А.П., Элькин Ю.Г. О повышении энергоэффективности городских отопительных систем / Матер. міжнар. наук. – практ. конф. «Енергоефективне місто. ХХІ століття», Одеса, 15–16 жовтня 2020 р. – Одеса: ОДАБА, 2020. – С. 91 – 96.

3. Воинов А.П. О развитии структуры топливного баланса энергетики Украины / Матер. II міжнар. наук.-техн. конф. "Актуальні проблеми енерго-ресурсозбереження та екології", Одеса 12-13 грудня 2018 р. – Одеса: ОДАБА, 2018.- С. 104 – 105.

4. Воинов А.П., Элькин Ю.Г., Чунеева Т.Д. Об использовании твердого топлива в энергетике Украины / Тези допов. 75–ї наук.-техн. конф. проф.-викл. складу ОДАБА, Одеса, 16–17 травня 2019 р. – Одеса: ОДАБА, 2019. – С. 229.

5. Елькін Ю.Г., Воїнов О.П., Крюковська-Тележенко С.А. Про вплив енергетики на екологічну обстановку / Тези допов. 77–ї наук.-техн. конф. проф.-викл. складу ОДАБА, Одеса, 13–14 травня 2021р. – Одеса: ОДАБА, 2021. – С. 154.

6. Воинов А.П., Элькин Ю.Г. Об уменьшении загрязнения атмосферы отопительными котельными на твердом топливе / Вісник ОДАБА, 2018р., № 73. – С 143 – 149.

Галузь: «Філологічні науки»

ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

*Шехавцова Поліна Михайлівна,
студентка 3-го курсу,
спеціальності 014 Мова і література (іспанська, англійська)
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Україна, м. Старобільськ*

*Біндас Олена Миколаївна,
науковий керівник, завідувач кафедри
романо-германської філології, кандидат наук, доцент
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
Україна, м. Старобільськ*

***Анотація:** У даній статті розглянуто зміст поняття евфемізм як засіб формування нових ідей та зміни світобачення людей, виокремлено особливості використання евфемізмів в умовах інформаційно-гібридної війни. Мета полягає у теоретичному дослідженні основ евфемії в сучасній лінгвістичній науці та її вплив на свідомість людини.*

***Ключові слова:** евфемізм, інформаційно-гібридна війна, свідомість, евфемістичні одиниці, маніпулювання.*

На сьогодні величезна кількість наукових розвідок різних лінгвістів присвячені тлумаченню поняття «евфемізм». Вони посідають одну з найперших ланок у лінгвістиці між усіма країнами світу саме через їхнє широке використання у повсякденному житті. Д. Ганича у своєму словнику подає таку конотацію цього терміна: «слова і вирази, які вживаються з метою уникнення слів з грубим чи непристойним змістом або з неприємним у певних умовах забарвленням...» [2, с. 73]. Евфемізми можуть набувати різних відтінків у семантиці. Доволі часто автори текстів використовують евфемізми як вирази з прикритим значенням в позначенні явища, процесу, предмету чи ін. Крім того, вони використовуються для уникнення слів з грубим чи образливим змістом.

У словнику російської мови під редакцією А. Євгенєвої, надається таке визначення «евфемізму»: „...це слово або вираз, який використовується замість іншого, яке по якимось причинам незручно або небажано промовляти [3, с. 746].

Потрібно відмітити, що мовознавці по-різному трактують поняття «евфемізм», але головна ідея залишається тією самою: пом'якшення грубості чи непристойності у висловлюванні. Такі вирази проявляються майже у всіх сферах діяльності людини, тому що мають таке притаманне якості як моментальне розповсюдження та закріплення у свідомості людей. Евфемізми постійно циркулюють у нашому мовному середовищі, тому люди повсякчасно активно використовують їх у мові, навіть не усвідомлюючи того.

Існують різні види класифікації евфемізмів. Ми розглянемо одну з них. О. Селіванова пропонує підхід, котрий виокремлює магічну, ідеологічну, етикетну, іронічну та криптофорну функції евфемізмів [5, с. 135]. Вона виокремлює дві найважливіші групи евфемізмів: евфемізми, які знищують ідеї політкоректності. В основі цієї групи лежить усунення будь-яких засобів дискримінації гідності людини за ознакою, яка її виділяє серед інших. До другої групи відносяться евфемізми, які стосуються політкоректності і використовуються для завуалюваності негативних чинників, що веде до маніпулювання та дезінформації громадськості заради власного зиску.

З кожним роком все більше і більше евфемістичних одиниць з'являється та фігурує у мовному середовищі. Лінгвіст І. Заботкіна виділяє такі прагматичні причини виникнення евфемізмів:

- 1) через принцип ввічливості, тобто евфемізми з'являються за необхідністю пом'якшити різноманітні види фізичних та розумових недоліків;
- 2) в силу принципу табу, тобто при появленні евфемістичних замінів прямих найменувань явищ хвороб та смерті;
- 3) в силу регулятивного принципу впливу на масового читача, тобто при створенні евфемізмів в політичній області;
- 4) при прагматичній установці засекретити свою діяльність, тобто при необхідності створення евфемізмів всередині соціолектів різноманітних нелегальних груп [1, с. 47].

Інформаційна-гібридна війна стала одним із засобів для маніпулювання громадською думкою та досягнення власної мети в політичній сфері. Важливо зазначити, що на даний момент. «Інформація» постає як самостійний компонент, а «гібридність» вміщує в собі військовий елемент, як й інформаційний. Особливістю гібридної війни (від лат. hybrida – помісь, комбінація двох або більше різних об'єктів або характеристик, властивостей у одному об'єкті) виявляється в тому, що держава-агресор використовує як звичайні, так і незвичайні, регулярні і нерегулярні, відверті і приховані засоби, які застосовують усі виміри війни для подолання західної переваги в звичайній війні [4, с. 259]. Цей термін використовується в

політиці для позначення негативного інформаційного впливу, який не відповідає реаліям. Більш того, політичні діячі можуть використовувати евфемізми для завуалюваності несприятливих процесів у сферах екології, культури, технології, економіки тощо.

Як висновок, потрібно підкреслити, що евфемізми набули високого значення не тільки у вітчизняній лексиці, але й у зарубіжній. Вони стали невід'ємною частиною повсякденної мови. Евфемістичні одиниці часто використовуються в контексті інформаційно-гібридної війни задля власного зиску зацікавлених осіб, які позиціонують такий текст як надійне джерело інформації у ЗМІ.

Література

1. Кацев А. М. Языковые табу и эвфемия – Л.: Ленинградский государственный педагогический институт им. А. И. Герцена, 1988. – С. 77-80.
2. Словарь русского языка: В 4-х т./АН СССР, Ин-т рус. яз.; Под ред. А. П. Евгеньевой – 3-е изд., стереотип. – М.: Русский язык, Т. 4. С – Я. 1988. 800 с.
3. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.
4. Литвиненко О. В. Медіаграмотність громадян у контексті гібридних воєн: приклад України / Олена Литвиненко // Молодий вчений. – 2018. – №3 (55). – С. 259-263.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля–К., 2006. – 716 с.

Галузь: «Сільське господарство»

ШИПШИНА І ГАРБУЗ У ВОЛОГОМУ КОРМІ ДЛЯ СОБАК

Шакула Олександр Олександрович

доцент, кандидат сільськогосподарських наук

Державний біотехнологічний університет

м. Харків

Україна

Новікова Вікторія Євгенівна

старший викладач, кандидат педагогічних наук

Державний біотехнологічний університет

м. Харків

Україна

Канаєва Катерина Сергіївна

студентка

Державний біотехнологічний університет

м. Харків

Україна

***Анотація:** В статті розглянуто використання оздоровчих компонентів – шипшини і гарбуза у складі вологого корму для собак з включенням до її складу екструдованих злаків – пшениці, ячменю та сорго. У зразках вологих кормів були визначені поживна цінність та вологість. З'ясовано, що включення до вологих кормів шипшини і гарбуза не впливає негативно на їх якість і добре споживається.*

***Ключові слова:** собаки, вологі корми, оздоровчі компоненти, шипшина, гарбуз, екструдати сорго, пшениці, ячменю.*

Використання індустріальних технологій в промисловості, транспорті, сільському господарстві, особливо в ХХІ столітті, сприяє забрудненню навколишнього середовища, у складі сировини для виробництва харчових продуктів і кормів для тварин накопичуються шкідливі для організму речовини, що порушує обмін речовин і послаблює імунітет. Наслідком цього є збільшення рівня захворювань, при цьому витрати на лікувальні препарати збільшуються. Поряд з людиною також від негативних наслідків забруднення навколишнього

середовища страждають і домашні тварини – собаки, кількість яких в нашій країні налічується близько 5 мільйонів [3, 7].

Виправити це становище можна за допомогою годівлі собак раціонами з включенням функціональних інгредієнтів, які слугують не тільки як джерела пластичних речовин та енергії, але й і як складний немедикаментозний комплекс, що забезпечує достовірний лікувально-профілактичний ефект. До функціональних інгредієнтів відносять такі, які здійснюють сприятливий вплив на здоров'я при їх регулярному споживанні в ефективних дозах [4].

Ринок кормів для домашніх тварин, у тому числі і собак, насичений кормами із включенням багатьох синтетичних добавок, які не завжди ефективно засвоюються організмом тварини [1, 3, 7, 8]. Природні компоненти, насичені вітамінами та іншими корисними речовинами, для виробництва кормів для домашніх тварин майже не використовуються. Отже, проблема виробництва вологих кормів з включенням функціональних інгредієнтів є актуальною.

Метою наших досліджень була розробка рецептів вологих кормів для собак з включенням до їх складу функціональних інгредієнтів – шипшини і гарбуза, їх приготування і визначення деяких фізико-хімічних показників.

Плоди шипшини містять аскорбінову кислоту (до 17 % на суху речовину), каротин (0,7-0,8 мг/%), вітаміни В1, В2, РР, К, пантотенову кислоту, флавоноїди (гіперозид, астрагалін, кверцитрин, кемпферол та ін.), фенолокислоти, пектинові речовини (1,8-3,7 %), цукри (0,9-8,1 %), органічні кислоти (0,9-3,7 %), солі заліза, марганцю, фосфору, магнію, кальцію.

Плоди шипшини виявляють протицинготну, антисклеротичну і протизапальну дію, активізують ферментні системи і окислювально-відновні процеси в організмі, сприятливо впливають на вуглеводний обмін, посилюють синтез гормонів і регенерацію тканин, стимулюють опірність організму до несприятливих факторів навколишнього середовища, посилюють секрецію жовчі, підвищують діурез. Плоди використовують для профілактики і лікування гіпо- і авітамінозів С і РР, при гострих і хронічних інфекціях, при атеросклерозі, нефритах, гострих і хронічних захворюваннях печінки, кишківника, при виразковій хворобі, гемологічних діатезах, гемофілії, кровотечах, гіпертиреозі і недостатності надниркових залоз, травматичному шоці [5, 6].

Плоди гарбуза містять цукри (глюкоза, фруктоза, сахароза), клітковину (1,2 %), органічні кислоти (переважно яблучна), каротин (до 6 мг/%), аскорбінову (8 мг/100 г), фолієву (14 мкг/100 г), пантотенову (0,5 мг/100 г) та нікотинову (0,4 мг/100 г) кислоти, вітамін В₆ (0,13 мг/100 г), рибофлавін, тіамін, значну кількість мінеральних речовин: калій 170 мг/100 г, залізо – 100, мідь 180, фтор 86, цинк 240 мкг/100 г, кальцій, фосфор [2, 5, 6].

Дослідження проводились у два етапи. На першому етапі були підібрані компоненти, розроблені рецепти згідно з нормами годівлі і приготовлені вологі корми для собак. На другому

етапі визначалась вологість і вологоутримуюча здатність вологих кормів для собак за загально прийнятими методиками.

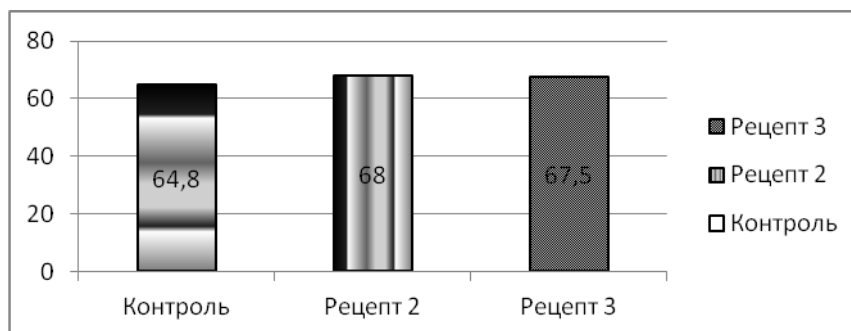
До контрольного рецепту входили печінка свиняча, м'ясо куряче, сухе молоко, дріжджі кормові, жир курячий, кістковий бульйон, перлова крупа, премікс, сіль. Поживність контрольного рецепту становила: 500 КДж обмінної енергії, 12,5 г білка, 5 г жиру, 11 г вуглеводів. До другого дослідного рецепту були включені замість перлової крупи екструдат ячменю і порошок гарбуза, а решта компонентів була такою, як і в контрольному рецепті. Вологий корм, виготовлений за рецептом № 2, містив 506 КДж обмінної енергії, 9,7 г білка, 4 г жиру, 14 г вуглеводів. Третій дослідний рецепт включав до себе екструдат ячменю і порошок шипшини, а решта компонентів, окрім перлової крупи, була подібною до контрольного рецепту. Він містив 496 МДж обмінної енергії, 9,8 г білка, 4,5 г жиру, 11 г вуглеводів.

Всі дослідні рецепти мали перевагу перед контрольним. Слід відзначити, що вміст білка у контрольному рецепті перевищував норму на 25 %.

Надлишок білка для собак шкідливий, тому що може бути причиною токсичних явищ, що веде до перевантаження печінки і нирок продуктами його розпаду, перенапруги секреторної функції травного тракту, посиленню гнильних процесів у кишківнику, накопиченню в організмі продуктів азотистого обміну зі зсувами кислотно-лужного балансу у кислий бік [6].

Найкращий склад був у третьому рецепті за рахунок введення до його складу шипшини – інгредієнту з найкращими функціональними властивостями.

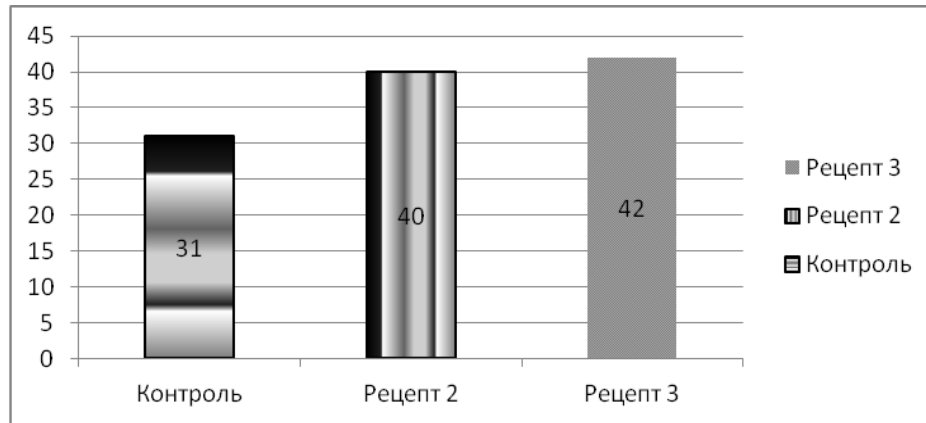
Вода є дуже важливим компонентом вологих кормів і незамінна в технологічних процесах, вона впливає як на якість готової продукції так і на терміни її зберігання. Вологість зразків кормів для собак наведена на мал. 1.

Мал. 1. Вологість вологого корму для собак, %

Згідно з даними наведеними на рис. 1, вміст води у зразках вологого корму для собак всіх рецептів майже не відрізнявся і був в межах норми. Внесення екструдату ячменю, гарбуза і шипшини до складу дослідних зразків вологого корму для собак тільки незначно підвищило його вологість.

Водоутримуюча здатність (ВУЗ) з технологічної точки зору є важливим показником, який обов'язково враховується при виробництві вологих кормів. ВУЗ зразків вологого корму рецептів № 1-3 наведена на мал. 2.

Мал. 2. Водоутримуюча здатність волого корму, %

Найменша вологоутримуюча здатність спостерігалась у зразках контрольного рецепту – 31 %, а найбільша – у рецепті № 3 (з екструдатом ячменю і шипшиною) – 42 %. На наш погляд, збільшення водоутримуючої здатності у зразках дослідних рецептів № 2 і 3 у порівнянні з контролем є позитивним результатом. Це можна пояснити наявністю у їх складі екструдатів зерна ячменю.

Висновки:

1. Найбільш досконалим за збалансованістю був рецепт вологого корму для собак № 3 (з екструдатом ячменю і шипшиною).
2. Внесення гарбуза і шипшини у зразки вологого корму для собак не вплинули негативно на його вологість і водоутримуючу здатність. Ці показники у дослідних зразках вологого корму для собак з екструдатом ячменю, гарбуза і шипшини були в межах норми.

Література:

1. Ваша собака. Все о собаке / сост. : М. Дороган, В. Н. Челнокова. Ростов-на-Дону : Владис, 2006. 640 с.
2. Исцеляющие продукты: пища – лекарство, лекарство – пища / сост. А. Д. Мильская. Харьков : Фолио, Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. 479 с.
3. Личева А. М. Основы диетологии собак и кошек // Мир ветеринари. 2014. № 6. С. 58-59.
4. Капрельянц Л. В., Йоргачова К. Г. Функціональні продукти. Одеса : Друк, 2003. 312 с.
5. Лікарські рослини : енциклопедичний довідник / за ред. А. М. Гродзінського. Київ : Гол. ред. УРЕ, 1991. 544 с.
6. Хохрин С. Н. Кормление собак и кошек. Москва : КолосС, 2006. 248 с.
7. Шанин П. Рынок кормов для домашних животных: факты, комментарии, прогнозы // Мясной бизнес. 2004. № 1. С. 12-14.
8. Энциклопедия собаки : перевод с фр. Т. 4. Москва : Индустрия рекламы, 2009. 168 с.

Галузь: «Історія»

**ОБРАЗИ ВІСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРИ ХАРКОВА ТА
ДОНЕЦЬКА У 1943-2020 рр.**

Чегринець Святослав Віталійович

Студент III курсу

Історичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Харків

Анотація: У статті розглянуто репрезентацію пам'яті про Другу світову у міському Харкові та Донецька у 1943 - 2020 рр., а саме образи військових формувань. У даній статті встановлено співвідношення образів військових формувань Другої світової війни у Харкові та Донецьку. Стаття досліджує історичну політику, яка присвячена військовим образам Другої світової війни, у Харкові та Донецьку часів СРСР та незалежної України.

Ключові слова: військові конструктори, військові медики, військові формування, воїни-автомобілісти, воїни-студенти, воїни-шахтарі, міська ідентичність.

Зміст наукової роботи. «Місця пам'яті» про Другу світову є ретрансляторами особливостей історичної політики про події війни у місті, де вони знаходяться. Це дозволяє досліджувати історію міст та ідентичність їхніх жителів. У свою чергу, це є складовою дослідження історії української нації та її ідентичності. На тлі сучасного конфлікту пам'ятей в Україні і процесів декомунізації переосмислення образу Другої світової/Великої Вітчизняної у комеморативних практиках у міських просторах є актуальним завданням для більш глибокого розуміння формування сучасної моделі культурної пам'яті в Україні. Дослідження особливостей практик репрезентації пам'яті про Другу світову війну у міських просторах Харкова та Донецька може показати принципові відмінності у складниках ідентичності міських еліт та самих містян, які призвели до сучасного становища на Донбасі та Сході України.

Метою роботи є дослідити «місця пам'яті», що присвячені образам військових формувань Другої світової війни у Харкові та Донецьку.

Новизна дослідження полягає у тому, що в цій роботі зроблено компаративний аналіз «місць пам'яті» що присвячені саме образам військових формувань Другої світової війни у Харкові та Донецьку. Дослідження дає можливість зрозуміти особливість військових моментів репрезентації пам'яті про Другу світову у Харкові та Донецьку і визначити їхню схожість та відмінність. Також, це дозволяє зрозуміти особливості/специфіку в ідентичностях жителів міст

та як це проявилось під час так званої «Російської весни». Робота дозволяє у подальшому проводити компаративний аналіз з іншими містами України і встановити регіональні особливості колективної та історичної пам'яті, «конфлікти пам'ятей» навколо конкретних постатей і подій на мікро рівні, аналізувати практики пригадування і забуття.

Історіографічна база представлена двома групами робіт. До першої групи належать праці А. Горбунов [3] А. Ларін [6], М. Свинцова [10], П. Фроклін [13] та А. Ханікова [14]. Вищезгадану групу робіт складають дослідження, що присвячені вивченню конкретних подій та героїв війни у Харкові і Донецьку. Друга група робіт об'єднує дослідження з вивчення саме політики пам'яті, образу Другої світової і Великої вітчизняної війни з точки зору сучасних темогу studies. До цієї групи належать дослідження С. Бунтовський [1] О. Попиляк [7] та Ф. Турченко [12].

Джерельна база дослідження представлена репрезентативним комплексом, що складається з кількох видів джерел: довідникові, періодика та діловодні. До довідникових належать путівники Харковом авторства С. Посохова, О. Денисенко, Г. Андрєєвої, В. Олійника та «Памятники и памятные знаки // Всё о Донецке.: Справочное пособие». До періодики належать місцеві електронні портали: «Путеводитель по Харькову» та «Донбасс информационной – путеводитель по Донецкой области». З діловодних джерел використано державні реєстри пам'яток: Перелік пам'яток історії та монументального мистецтва в Харківській області, включених до списків (переліків) пам'яток історії та культури республіканського чи місцевого значення відповідно до Закону Української РСР «Про охорону і використання пам'яток історії та культури» та «Реєстр культурного надбання Донецької області (пам'ятки історії та культури)».

Протягом 1943 – 1990-х рр. пам'ять про Другу світову відіграла важливу роль у формуванні образу Харкова та Донецька, як міст військової слави. В СРСР використовували образ Великої Вітчизняної війни як основу радянської ідентичності і спільного минулого в межах концепції єдиної радянської. Пам'ять про Другу світову формувалася «зверху» та використовувалась для легітимізації своєї влади. Не випадково саме в Україні, де рівень нелояльності виявився чи не найвищим, радянська влада розпочала кампанію щодо коммеморації та меморіалізації війни. Накази і постанови ЦК КПУ визначали місця та кількість встановлених «місць пам'яті», героїв, яких треба було ушановувати, і ворогів, яких треба було шельмувати. Радянський міф про Велику Вітчизняну війну був сумішшю напівправди, неправди і суцільних білих плям.

Для реалізації сформованої мети дослідження було створено базу даних «місць пам'яті». Згідно з концепцією П.Коннертона до «місць пам'яті» відносяться будівлі, місця подій, пам'ятники, меморіальні та пам'ятні дошки, присвячені подіям та учасникам Другої світової війни. Згідно зі сформованою базою даних у Харкові 115 «місць пам'яті», що присвячені Другій світовій, у той час як у Донецьку – 95. На основі бази даних було зроблено порівняльний аналіз

«місць пам'яті» Харкова та Донецька. В результаті цього було з'ясовано низку особливостей у репрезентації пам'яті про Другу світову.

98 % «місць пам'яті» Харкова присвячені Червоній армії (у тому числі НКВС), УПА – 1 % і стільки ж Чехословацькій армії. В той же час, у Донецьку на Червону армію припадають 100 % «місць пам'яті». Причиною відсутності «місць пам'яті» УПА у радянський час пов'язана з радянською політикою дискредитації та систиматезації їх як колабораціоністів та злочинців. Поява у 1992 р. пам'ятника УПА в Харкові було складовою процесу «реабілітації» представників вищезгаданого військового формування [12, с 116], [7]. Образи Чехословацької армії з'явилися ще у часи СРСР, оскільки військові формування, які складались з громадян Чехословаччини воювали на боці СРСР на Східному фронті [13].

При розгляді «місць пам'яті» Харкова можна помітити відсутність воїнів-автомобілістів. Одночасно у Донецьку вони складають 2 %. Протягом війни автомобільні війська Червоної армії брали участь в усіх фронтах Другої світової та зіграли чималу роль у просуванні фронту. При цьому образів воїнів-автомобілістів небагато. Однією з причин цього може бути той факт, що автомобільні війська Червоної армії комплектувалися переважно за рахунок Ленд-лізу, а також активно використовували трофейну німецьку техніку. Через це радянська пропаганда особливо не хотіла згадувати факт іноземної допомоги, тому автомобільні війська мають незначну кількість образів на «місцях пам'яті» [2]. Ще однією причиною незначної кількості образів воїнів-автомобілістів можна пояснити наступним фактом: протягом Другої світової війни головним методом сполучення та транспортування військ Червоної армії були залізні, а не автомобільні дороги. Хоча останні теж мали важливу роль [3].

При аналізі «місць пам'яті» Харкова можна зазначити відсутність образів військових медиків, в той час як у Донецьку вони складають 3%. Причиною незначної кількості образів медиків можна пояснити наступними фактами. Незважаючи на те, що у СРСР чимало військових медиків були нагороджені медалями та орденами, їх внесок та участь у війні слабо розглядався. Під час Другої світової війни військова медицина перебувала у жахливому становищі: дефіцит ліків, а також засобів транспортування поранених. Створення відповідних медкадрів було неадекватним: робилося поспіхом та не відповідало вимогам того часу. Серед медиків Червоної армії було поширено явище переходу на бік ворога та халатність при лікуванні солдатів. Через це під час війни була видана заборона на поширення інформації про такі випадки. Досі чимало документів про ці моменти засекречено. Як наслідок, участь медиків у Другій світовій війні в СРСР практично не досліджувалась та не згадувалась, відповідно образів військових медиків небагато [10].

У Харкові образи військових конструкторів складають 3 %, в той час як у Донецьку ці образи відсутні. Причиною відсутності образів конструкторів у Донецьку є той факт, що у Харкові було значно більше промисловості, ніж у Донецьку. Як наслідок, у Харкові було

більше військових розробок та більше різних конструкторів. В той же час, важливою є та обставина, що у Харкові був створений танк Т-34 – один з наймасовіших Другої світової. Власне пам'ять про конструкторів танка представлена пам'ятником, а саме танком Т-34. Ще однією з причин незначної кількості образів військових конструкторів був той факт, що напередодні Другої світової війни вони зазнавали тяжких репресій з боку радянської влади [6]. Як наслідок, «місця пам'яті», що присвячені військовим конструкторам з'явилися вже в період Перебудови та Незалежності (у більш ранній час з'являлися «місця пам'яті» лише деякими «лояльним» та «канонічним» для радянської влади конструкторам).

Образи воїнів-студентів на «місцях пам'яті» Харкова складають 1 %, в той час, як у Донецьку вони відсутні. Під час Другої світової війни, особливо у 1941 р. студенти підлягали мобілізації та одразу прибували на фронт. Відправка непідготовлених солдатів на фронт завжди завершувалася катастрофою, особливо у 1941 р. Особливою темою є такий феномен у місті Харкові, як військові батальйони, що були сформовані зі студентів - «студбатівці» [14]. Їм у Харкові встановлено пам'ятник лише у незалежній Україні бо за радянської влади не збиралися визнавати того факту, що непідготовлених солдатів, які є вчорашніми студентами, просто кинули у бій на загибель. У Донецьку відповідних «місць пам'яті» немає.

У Харкові відсутні образи воїнів-шахтарів, в той час як у Донецьку вони складають 11 %. Однією з причин цього є та обставина, що у Харкові ні напередодні Другої світової, ні взагалі протягом його історії не існувало шахт. В той же час, станом на 1940 р. на Донбас припадало 60 % видобутку вугілля від усього Радянського Союзу. Якщо у Харкові був своєрідний феномен «студбатівців», тобто військових формувань, що склалися зі студентів, то у Донецьку був свій феномен – дивізії, що формувалися із шахтарів. Це так звані «шахтарські дивізії»: 383, 395, 393 та 411. У часи СРСР їм активно створювали «місця пам'яті», а їх образ активно поширювався у Донецьку для пропагандистських цілей. Активне використання їхнього образу робилося з ще однієї причини – у «шахтарських дивізіях» був великий відсоток комуністів [1]. Таким чином за часів СРСР образи воїнів-шахтарів були більш канонічні, ніж воїнів-студентів.

Результати дослідження свідчать про те, що попри тотальну домінантність радянського, героїчного дискурсу про Другу світову війну, до образу репрезентації пам'яті про війну в міському просторі Харкова додані ексклюзивні, епізодичні вкраплення інших соціальних та етнічних груп (студентів, пацієнтів, євреїв, поляків). При цьому серед місць пам'яті Донецька, таких навіть епізодичних фактів майже немає. Через це, образ війни в просторі Донецька був майже тотально представлений Червоною армією і не мав жодної альтернативи чи репрезентації співучасті інших і до сучасні відображав класичний радянський канон. Ідентичність жителів Харкова, сформована завдяки таким «місцям пам'яті» є більш гнучкою для нерадянського сприйняття та розуміння пам'яті про Другу світову, ніж у Донецьку. Різниця, що була притаманна ідентичностям Харкова та Донецька змогла проявити себе у 2014 р., коли

жителі Донецька змогли чи не найбільше з поміж інших проявити лояльність до російської окупації, під час так званої «Російської весни».

Література

1. Бунтовский С. Ю. История Донбасса: научно-популярное издание / С. Ю. Бунтовский. – Донецк: «Донбасская Русь», 2015 . с 146.
2. Вклад автомобильных и дорожных войск в победу над фашизмом URL: <http://fkudsdv.ru/o-nas/70-let-pobedy-v-velikoy-otechestvennoy-voyne-1941-1945-godov/vklad-avtomobilnykh-i-dorozhnykh-voysk-v-pobedu-nad-fashistami/> (дата звернення 06. 04. 2021)
3. Горбунов А. А. Военно-политическое значение железных дорог в Великой Отечественной войне URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/voenno-politicheskoe-znachenie-zheleznyh-dorog-v-velikoy-otechestvennoy-voyne> (дата звернення 06. 04. 2021)
4. Донбасс информационной – путеводитель по Донецкой области URL: <https://donbass-info.com/>
5. Державний реєстр пам'яток історії та монументального мистецтва місцевого значення Харківської області URL: http://www.spadschina.kh.ua/assets/files/Zakon/2021.03.24_reestr_ist.pdf
6. Ларін А.А. Танкостроение в Харькове. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/9644/1/2013_Larin_Tankostr.pdf (дата звернення 06. 04. 2021).
7. Олександр Попиляк. Історіографія діяльності старшинських і підстаршинських шкіл УПА. Випуск 56. URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2018/56/articles/13.pdf> (дата звернення 02.04.2021).
8. Памятники и памятные знаки // Всё о Донецке.: Справочное пособие. —Донецк: Донбасс, 2003. — С. 162.
9. Реєстр культурного надбання Донецької області (пам'ятки історії та культури). URL: http://wikilovesmonuments.org.ua/listy_pamiatek/
10. Свинцова М. Н. Личностный аспект службы военного медика во Второй мировой войне. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/lichnostnyy-aspekt-sluzhby-voennogo-medika-vo-vtoroy-mirovoy-voyne/viewer> (дата звернення 06. 04. 2021).
11. Сергей Посохов, Ольга Денисенко, Инна Байда, Дмитрий Долгополов. Харьков: путеводитель - X. : Золотые страницы, 2004. - 175 с.
12. Турченко Ф. Г., Терно С. О., Гайдай О. ., Кавун М. . Політика і пам'ять. Дніпро – Запоріжжя – Одеса – Харків. Від 1990-х до сьогодні. За загальною редакцією Касьянов Г. . Львів: ФОП Шумилович, 2018. 240 с.
13. Фроклин П.П. Чехословацкая воинская часть Л. Свободы на территории СССР в годы Великой Отечественной войны. 2015.

URL:file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2/Downloads/Telegram%20Desktop/checoslovatskaya_voinskaya_chast_1_svobody_na_territorii_sssr_v.pdf (дата звернення 02.04.2021).

14. Ханикова. А. Е. Харьковский студенческий батальон народного ополчения в годы Великой Отечественной войны. URL: file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2/Downloads/Telegram%20Desktop/%D0%A5%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20(2).pdf (дата звернення 02.04.2021).

ПОЛЯРИЗАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА: НОВІ ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ

Смирнова Олена Вікторівна

кандидат політичних наук

Інститут міжнародних відносин

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Київ, Україна

Анотація:

Що таке поляризація суспільства. Чи є цей феномен новим для соціуму. Яку роль алгоритми інфосоціального середовища відіграють в цьому процесі. Пандемія чи інфодемія – що спільного між Covid-19 та принципом роботи соціальних мереж.

Ключові слова: *поляризація, цифрове суспільство, інфосоціальне середовище, пандемія, інфодемія.*

Поляризація – феномен, при якому суспільство поділяється на два табори з крайніми та несхожими поглядами на одне питання. При цьому погляди у цих групах будуть полярними щодо більшості дискусійних тем. До такого висновку дійшли дослідники Інституту фізики при Університеті Гумбольта, Центра адаптивної раціональності Інституту Макса Планка, Дослідницького інституту IRIS Adlershof и ISI Foundation у своїй міждисциплінарній роботі «Виникнення поляризованих ідеологічних поглядів у багатомірних тематичних просторах». [1]

Також існує поняття розколу. Воно вимірюється не кількістю полюсів, а запеклими дискусіями. Поєднання розколу та поляризації в остання десятиліття зростає в усіх напрямках: вакцинація, вибори, питання довкілля, науки, культури, по багатьох інших питаннях. Дослідники зацікавились причинами цього питання. [2]

Складається враження, що за цим стоять не просто погляди, а певна ідеологія. Якщо ви належите до одного табору, то не важливо навіть питання дискусії, ми будемо дотримуватись однієї думки. Нічого нового. Мова йде про притаманний Homo sapiens трайбалізм, тобто поділ на «ми» - «вони». Цікавим тут є те, що ступінь незгоди та антагонізму між двома таборами визначається інформаційно-соціальним середовищем: як саме інформація тече в суспільстві, як саме ці соціальні групи поєднуються між собою, як ведуться дискусії у цьому інфосоціальному середовищі.

Наше інфосоціальне середовище сьогодні – це, в першу чергу, соціальні медіа. Це середовище істотно відрізняється від того, що було сто років тому. Його цифровий формат вже слідує іншим законам та закономірностям та виступає каталізатором цієї поляризації.

Інфосоціальне середовище характеризується безмасштабністю. Термін, що ввів Ласло Барабаши. Тут працює закон Матфея, про це ще згадується у Євангелії. Та нове читання закону, про що писав Насім Ніколас Талеб у «Чорний лебідь», зміст якого полягає у тому, що популярне стає більш популярним. Також у новому середовищі діє закон інформаційних епідемій та каскадов, що розповсюджуються за принципом – чим більше антагонізму, тим швидше розповсюдження.

Проте феномен поляризації з'явився не в ХХІ столітті, чому саме зараз до нього так багато уваги? Тому що протягом багатьох тисяч років домінуючим трендом у суспільстві була кооперація. Чим складніше стоїть завдання перед соціумом, тим більше необхідно задіяти людей для його виконання.

Однак завдання, які людство вирішувало раніше стосувались матеріально-енергетичних проблем. Інформаційна складова була значно меншою у порівнянні. Проте наприкінці ХХ століття більшість цих проблем була вирішена. Інновації почали переміщатись в інформаційну галузь (штучний інтелект, біг дата і так далі). Інформація – як міра структурізації матерії та енергії. А кооперація в інформаційній галузі може відбуватись віртуально і за своїми законами. Таким чином потреба у кооперації як провідної течії у суспільстві зникла.

Проте людина істота соціальна. Про це написано багато художніх творів та філософських праць. Але відтепер взаємодія між людьми будується у цифровому середовищі та за його законами. А це означає зміну архітектури.

Але повернемося до поляризації. Її проблема не в існуванні різних точок зору, а в дегуманізації опонента як такого. А це вже може призвести до культурної війни. А будь-яка війна – це війна.

Альтернативою тут є інклюзивна мораль – це, в першу чергу, коли люди перестають поділяти один одного на своїх та чужих. Це те, про пише канадський психолог-еволюціоніст, дослідник мови Стівен Пінкер. Економічний благоустрій суспільства пов'язується з цією інклюзивністю. [3]

Але навіщо людям домовлятися, якщо можна все вирішувати інакше? Наприклад, видаляти з друзів, блокувати. У віртуальному просторі все вирішується інакше. І ці закони ми вже пристосовуємо до життя реального. Проте проблеми, що стоять перед нами зараз неможливо вирішити самотужки. Наприклад, проблема епідемії чи проблеми зміни клімату. Є загроза того, що людство перестане існувати, якщо не об'єднає свої зусилля. Тож маємо тому вчитись.

А зараз повернемося до інфосоціального середовища, яке визначає спосіб, у який «тече» інформація у суспільстві та відбувається взаємодія між людьми. І тут виявляється, що діалог за

умов існуючого інфосоціального середовища неможливий. Воно має бути побудоване за іншими принципами.

По-перше, формат. Пропускна спроможність комунікації в мережі доволі низька. Яскравий приклад зараз – це дистанційне навчання. Якщо говорити про соціальну мережу, тут ще накладається той факт, що задля розповсюдження повідомлення використовується текст, але по факту здебільшого це розмовна комунікація. Таке змішування призводить до непорозумінь. Окрім того, якщо ви знаходитесь в одному просторі, дивитесь в очі, вловлюєте коливання у голосі під час дискусії, ви будете отримувати інформацію та розмовляти, використовуючи усі засоби та канали комунікації, тож пропускна спроможність комунікації буде набагато вище. Отже, в соціальній мережі пропускна спроможність низька, людей багато, в результаті чого якість комунікаційного процесу знижується, не сприяє взаєморозумінню, але сприяє розподілу на «свій» та «чужий». Задля діалогу необхідно створювати інклюзивні форми інфосоціального середовища, змінювати архітектуру взаємодії.

А зараз ще цікавіше. Алгоритми, за якими у соціальній мережі відбувається взаємодія між людьми. Алгоритми перетворились в акторів – рівноправних учасників процесу. Великого впливу набуває стигмергія, якою користуються мурахи більше 60 млн. років. Суть полягає у залишенні міток та знаків. Ось мураха знайшов їжу, поїв та пішов додому, залишаючи сліди із феромонів для свої соплеменників. Інша мураха так само залишає там феромони і таким чином чим більше мурах пробігло, тим сильніше запах, тим більше ще по сліду інших мурах. Ми також є такими мурахами. На наших цифрових слідах будується пошукова система, реклама. Такого механізму раніше не було в людській культурі, він новий. [4]

І саме алгоритми беруть на себе функцію управління, що є важливим для нас, а що ні, що ми бачимо і чого не бачимо. Система розподілу інформації повністю дегуманізована. І не тільки на побутовому рівні. Наприклад, навіть наука розвивається цим шляхом. Немає публікаційної активності, що проіндексована у пошукових системах – немає науковця. І тепер кожної секунди з'являється яка-небудь стаття. Але науковці вже не можуть прочитати хоча б десяту частину того, що публікується. Але вони мають робити подальші відкриття. І вони будуть знайомитись лише з тими матеріалами, що покажуть їм алгоритми мережі.

Алгоритми соціальної мережі працюють за одним критерієм – збільшення зацікавленості та проміжку часу перебування в мережі. Зацікавленість - це емоції. Негативні емоції є більш заразними, вірусними. Найкраща стратегія – це збудження агресії. А оскільки це робиться алгоритмами, то маніпуляція вашими почуттями досягається легко. Питання етики все більше набувають нових значень. Алгоритми потребують нових бізнес-моделей, а не тих, що спрямовані на крадіжку людської уваги та продаж його рекламодавцю. Потрібно шукати альтернативи.

А зараз щодо вірусу. Принцип побудови комунікації на телебаченні та радіо дещо інакший, аніж в мережі. Там є джерело повідомлення та багато отримувачів одночасно. Що стосується соціальної мережі, то повідомлення передається від людини до людини, так само як передається вірус. І для розповсюдження вірусної інформації потрібен інформаційний каскад, що є характерним для нового інфосоціального середовища. Тобто від одного до іншого. Від нього – друзям. Від друзів – друзям друзів. Індекс репродукції є ключовим показником вірусності (швидкості та масштабу розповсюдження) як для пандемії, так і для інфодемії. Знов таки зміна архітектури інфосоціального середовища, яке являє собою не пасивний обмін інформацією, а активно кероване алгоритмами середовище, що визначає спосіб та характер обміну інформацією.

Окреслені соціальні зміни, характер взаємодії людей у новому інфосоціальному середовищі, що характеризується поляризацією, зміна принципів циркуляції інформації у соціумі та притаманні цифровому середовищу закони та закономірності – все це ще одна ланка еволюційного процесу, яка ставить перед нами серед багатьох інших і питання розбудови нової етики. Еволюція поза моральними критеріями та етичними принципами. Еволюція – це різноманітні випадкові поєднання. І ті з них, що є більш вдалими, еволюція знову повторює. У еволюції немає етичних аспектів. Про етику має подумати людина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міждисциплінарна робота «Виникнення поляризованих ідеологічних поглядів у багатомірних тематичних просторах» Інституту фізики при Університеті Гумбольта, Центра адаптивної раціональності Інституту Макса Планка, Дослідницького інституту IRIS Adlershof и ISI Foundation

Електронний доступ: <https://journals.aps.org/prx/abstract/10.1103/PhysRevX.11.011012>

2. Екс-топ-менеджер IBM Silicon Graphics (SGI), Cray Research, засновник СТО компанії Witology, експерт в області міждисциплінарних досліджень та стратегічної аналітики, засновник телеграм-каналу «Малоизвестное интересное» Сергей Карелов. Культурные войны инфоргов.

Електронний доступ: <https://sergey-57776.medium.com/%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%8B%D0%B5-%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D1%8B-%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2-f8d54fbe72f>

3. Стивен Пинкер. Лучшее в нас. Почему насилия в мире стало меньше. – М., Альпина Паблишер, 2021.

4. Сергей Карелов. О больших переменах в обществах, государствах и личностях. Електронний доступ: <https://sergey-57776.medium.com/%D0%BE-%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%88%D0%B8%D1%85->

«Наукова думка сучасності і майбутнього» (10 - 20 жовтня 2021)

%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D1%85-%D0%B2-
%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%85-
%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%
D0%B0%D1%85-%D0%B8-
%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8F%D1%85-
babbb6c66166

НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ: Збірник статей учасників сорок п'ятої всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього», (10 - 20 жовтня 2021).– Видавництво НМ. – Дніпро, 2021. – 67с.

Підписано до друку 30.10.2021 р.

Друк офсетний. Папір типографський. Тираж 50 прим. Замовлення № 010045